

JURIIDILINE AJAKIRI

ÕIGUS

TOIMETUS:

A. Luiga, J. Lõo, R. Rägo, M. Taevere, O. Tief.

Sisu:

Süüaluste kohtu alla andmine — K. Grau. — Riigikohtu märkused uue kohtukorralduse kava kohta. — Mispärast Tartu-Võru Rahukogu tsiviil-osakonna asjad pikkamisi liiguvad — A. Ruus. — Riigikohtu tegelus. — Kohtute arvustik 1924. a. — Lisa: 1924 a. Riigikohtu otsused, lhk. 49—80.

Süüaluste kohtu alla andmine.

Õiguslikes kultuurriigis peaks, kriminaalpoliitiliselt seisukohalt välja minnes, õiguse mõistmisel niisugused tingimused ja kord loodama, mille abil kõige rohkem kindlustatud ollakse, et mitte ükski isik kergemeelselt, ilma kaaluvate põhjusteta kurjategijana süüpinkki ei asetataks.

Isiku kurjategijana kohtu alla andmine ja süüpinkki paigutamine võib kaebealusele saatuslikuks olla, tema elukäigust kustutamata kriipsu läbi tõmmata, selle peale vaatamata, et tema kohtusaalist õigeksmõistetuna lahkub. Kohtu alla andmise fakt ei ole ühelegi korralikule kodanikule auks, vaid vajutab tema peale ühiskonnas teatava põlguse pitsati, sünnitades kaebealuse kohta ebaõige, tema head nime teotava arvamise ning kahtluse tema isiku suhtes ja ühes sellega teatava vastolu. Juba see asjaolu, et keegi au ja seadusevastase raske kuritöö pärast süüpingis istub, on küllaldaseks põhjuseks, et tema peale hakatakse ühiskonnas kahtlase pilguga vaatama ja teda alaväärtusli-

selt hindama, et tema riigi- ja ühiskondlikkude kohtade saamisel takistatud ja poliitiliselt võitluseridadest väljalöödnuna ei või avalikust elust osa võtta ja äri-ilmas oma krediidiusalduse kaotab. See on arusaadav, kui praeguse aja avaliku arvamise tekitamist ja selle tähtsust arvesse võtta. Avaliku arvamise sünnitamise jõu-allikad, ajalehed, tõttavad iga vähegi silmapaistva isiku kohta, kes süüpinkki on sattunud, oma pahameelt või poolehoidu avaldama ning asja avalikkuse ette kandma värvides, nagu see prokuratuuri poolt kokku seatud süüdistuseaktis peegeldub, kus harilikult ainult üksikud süüaluse kahjuks rääkivad momendid ja asjaolud tumeda värviga allakriipsutatult ette tuuakse.

Ja mis peavad siis säherdusel seiskorral kaaskodanikud süüalusest muud arvama, kui oma hukkamõistva otsuse tema kohta ära tegema, ta juba enne süüdi mõistma, kui asi kohtulikult otsustatakse. Eriti meie oludes, kus viisiks on saanud pahatihti enne kohtuotsuse tegemist süü-

aluste kohta kõiki kuulujuttusid, põhjendamata kaebusi ja süüdistusi avalikkuse ette tuua, annab ennast isiku kohtu alla andmine raskelt tunda ja muutub iseenesest juba karistuseks isikule, kes ilma põhjuse ta kohtu alla on sattunud. Sagedasti tundub, et ajalehtedes poliitiliste vastaste kohta, mitte eksikombel, vaid sihilikult, kaebaluse seisukorda ära kasutatakse, et vastase leeri meest poliitiliselt surmata, teda ühiskonna silmas autuks tehes. Minnakse ju meil isegi nii kaugele, et ajalehtedes politseilisel eelkuulamisel ja kohtu-tuuri juures eeluurimisel saadud andmed ilma kontrollimata enne kohut ajalehe veergudel avaldatakse, mis aga eetilisel täiesti lubamata ja isegi seaduse järele keelatud ja karistamisvääriline tegu. Viimase asjaolu peale tuleb kui ajutise ebaloomuliku haiglase ühiskondliku nähtuse peale vaadata, mida seaduseandlus õigusemõistmise korda soodustades palju ei pea ärvestama. Seda võib kui iga teist avalikult ettetoodud laimu hinnata, ja laimujuttude all kannatajal on õigus siin paluda süüaluseid laimamise eest vastutusele võtta. Seda kaitset ei ole aga süüalusel võimalik meie juures maksva seaduse järele süüdistuseaktis ettetoodud ebaõigete andmete vastu nõuda. Prokurör ei vastuta süüdistuseaktis ette toodud asjaolude tõsiduse eest. Süüdistuseakt on dokument, mis kohtu istungil avalikult ette kantakse, mille sisu igaüks vabalt võib ajalehes ühiskonna arvamiseks ja hindamiseks edasi anda, välja arvatud kinniste uste taga arutatavad asjad. Sellest kasvab ka hädatarvidus, et prokuröri poolt kokkuseatud süüdistuseakt enne kontrollitaks ja läbi kaalutaks, kas on küllaldaselt põhjusi selleks, et kaebalust süüpinkki paigutada ja tema üle kohut mõista. Et aga eksiarvamisi ära hoida, mille all ilmsüüta inimesed võivad eluaeg kannatada, siis on otsarbekohane kõik tarvilised abinõud jõudumööda käsile võtta.

Just iga üksiku isiku õiguslise huvi

kaitse seisukohast välja minnes on Inglismaa pioneerina teiste kultuurriikide eel sammunud ja näidanud, kuidas iga isiku huvisid õiguslikes riigis küllaldaselt võib kaitsta ja kuidas õiguse mõistmisel eksitusi miinimumini viia. Kaebaluse kohtu alla andmise tähtsust hinnates raskes kuritöös süüdistamisel ja sellest tekkivate pahede ärahoidmiseks kutsuti Inglismaal kohtu alla andmise kolleegium — suur jury — ellu, mis koostub rahva esindusest — vandemeestest. Suur jury otsustab ainult, kas süüalune tuleb kohtu alla anda või mitte. Selles nähti tarvilist kodanikkude kaitseabinõu põhjendamata süüdistuste vastu. Säärase kohtu alla andmise korra tunnistas ka Põhja-Ameerika oma Põhiseaduses omaks. Seesuguse kohtu alla andmise korra maksvusel toimitakse kindla põhimõtte järele, et iga isik on senikaua õige ja laitmata, kuni tema vastu tõstetud süüdistus kohtulikult on kindlaks tehtud (praesumptio boni viri).

Prantsuse revolutsioon kannab Inglismaal toimivad põhimõtted ja alused kodanikkude kohtu alla andmise suhtes Euroopa mannermaale.

Inglismaa eeskujul moodustatakse Prantsusmaal 8-liikmeline jury, kes töötab direktori juhatusel. Viimane nimetatakse esimese astme kohtunikkude hulga. Direktor, kelle järelevalde all eeluurimine toimetati, oli kohustatud peale eeluurimise lõppu jury kokku kutsuma. Kui kinnisel koosolekul direktori ettekanne ja süüdistaja tunnistajate suusõnalised seletused olid ära kuulatud, otsustas jury, kas kaebalune tuleb anda kohtu alla või mitte. Kuid seesugune kohtu alla andmise kord kestis Prantsusmaal lühikest aega.

Kriminaalkohtu pidamise seaduse kokkuseadmisel ei leidnud kohtu alla andmise jury mingit kaitset; tema elupäevad olid loetud. Rahva esinduse asemele astus riigi- või ametikohtunikud. Siin kujunes välja uus kohtu alla andmise organ — nõndanimetatud kohtu alla andmise kam

ber, mis koostub ainult elukutselistest ametikohtunikkudest.

Prantsusmaa eeskujul kutsuti ka pea kõigis Euroopa mannermaa riikides ellu kohtu alla andmise kambrid. Peajoontes ja alusprintsipiides sarnanevad nad kõigis riikides üksteisega; lahkuminekuid tuleb ette ainult selles, kas asub kohtu alla andmise kamber esimese või teise astme kohtu juures ning kas peavad nad teotsema juba seaduse käsutusel ja revisjoni korras iga raske süüdistuse juhtumuse läbi vaatama, või ainult neil kordadel, kui süüalune rahul ei ole süüdistava võimu teguviisiga ega ettepanekutega. Prantsusmaal on kohtu alla andmise kamber II astme kohtu juures ja teotseb revisjoni korras. Otsuse peale võib kassatsiooni teel kaevata. Niisamuti asub kohtu alla andmise kamber Austrias II astme kohtu juures, kuid võtab raskemad kuriteo-asjad läbivaatamisele ainult süüaluse sellekohase kaebuse peale. Kambri otsuste peale võib üksikutel seaduses ettenähtud juhtumustel kaevata kassatsioonikorras. Endisel Venemaal oli kohtu alla andmise või süüdistuskamber asetatud Kohtupalati kui II astme kohtu juurde. Nende otsuste peale edasikaebust ei olnud (K. K. S. § 529.—542., 544., 545. ja 1041.).

Saksamaal maksva seaduse järele vaatab sama kohus, kuhu prokuröri poolt kaebus — süüdistuseakt esitatakse, esialgu enne asja kuulamisele määrämist läbi, kas on küllaldasi põhjusi asja kuulamisele määrämiseks või tuleb see süüdistusematerjali ja kuritöö tunnuste puudusel lõpetada. Seesuguste kohtuotsuste peale võib edasi kaevata ainult prokurör, aga mitte süüalune. (K. P. O. § 193.—194.).

Riikliste huvide seisukohalt välja minnes on kohtu alla andmise korrad tarvilikuks tunnistatud ainult kuritööde suhtes, kus süüalust ootab pikaajaline ja raske õiguste kitsendamistega karistus. Kuna väärtegade ja kuritööde suhtes, kus kodanikkude huvid vähem kannatavad, see on

politseiliste süütegude ja erakaebuste kordadel, tulevad asjad kohtulikule arutusele ilma kambri esialgse kontrollita. Olgugi et ka vähemates asjades häbistava karistusega tegemist võib olla, siiski on siin vastuvaidlemata vähemal määral isiku huvid ja hea nimi hädaohus. Pealegi käiks üle jõu töö, kõiki süüdistuseasju enne sisulist arutamist kohtu alla andmise kambri läbi vaadata. Ei ole selleks minu arvates õieti mingit hädapärast tarvidust õiguse mõistmisel. Isegi kuritööde suhtes, kus kurjategijat ootab raske karistus, kaotab kohtu alla andmise küsimus oma tähtsuse, kui süüalune oma süü üles tunnistab või tema ise ülepea kohtu alla andmise vastu ei vaidle. Sellest seisukohast välja minnes ei saa kuidagi õigeks pidada seda põhimõtet, et kõik raskete kuritööde kohta prokuratuuri poolt kokkuseatud süüdistuseaktid peaksid enne kohtu alla andmist kambri poolt läbi vaatama, vaid siin on küll õigem see põhimõte, et kohtu alla andmise kambri läbivaatamisele alluvad ainult need asjad, kus süüalune seda nõuab. Kultuurriigis peab juba arvestama, et iga aus kodanik oma isikut küllaldaselt oskab hinnata ja mõistab ennast põhjendamata süüdistuste vastu kaitsta ega tarvita riiklikku eeskostet. Kes oma isikust ise ei mõista lugu pidada ega taha seda kaitsta, sellel ei ole siis ka mingit õigust ühiskonnalt eeskostet nõuda.

Et igal õiguslisel instituudil on oma head ja halvad küljed ning inimese vaim ei ole siia maani midagi suutnud absoluutse täiuseni viia, siis kannatab ka kohtu alla andmise kord teatavate puuduste all, mis isegi põhjust on annud nõudmistega esile tulla, et kohtu alla andmise kambrid, kui üleliigne ja ilmaaegne ballast, tuleks õigusemõistmise süsteemist välja heita.

Esimeses järjekorras tuuakse puudusenä ette seda asjaolu, et kohtu alla andmise kambrite läbi olevat õigusemõistmine üleliia pikale venitatud.

Teiseks püütakse tõendada, et kohtul, kes sisuliselt otsust teeb, juba kohtu alla andmise otsuse läbi teatav eeldus süüaluse kahjuks luuakse — ainult kirjaliku materjali põhjal, mis kohtul-kambril tarvitada oli, ilma et süüalune ise saaks oma kaitseks välja astuda.

Ja nagu meie uue kohtu korralduste aluste eeskavas ette tuuakse, et „tegelikult on asi nii kujunenud, et võimatu oli kambri tervel koosseisul asjaoludega põhjalikult tutvuda, mille pärast on vastu võetud harilikult ettekandja arvamised ja ettepanekud“ — see on ainult ühe inimese kontroll.

Kui aga kõiki neid vastuväiteid lähemalt järele vaadata, siis on siin tegemist ainult puudustega, mida tuleb teatava süsteemi arvele kirjutada, kuna instituudi tarviduse põhimõtted ei suuda neid puudusi mitte kõigutada ega ümber lükata.

Vabariigi Valitsuse korraldusel Kohtuministeeriumi juures 7. nov. 1923. a. moodustatud erikomisjoni poolt väljatöötatud uue kohtukorralduse aluste eelkava 1. peatükis § 5. on tähendatud: „Kohtu alla andmise kambrit ellu mitte kutsuda.“ Selle paragrahvi juurde lisatud motiivides on näha, et erikomisjon on kohtu alla andmise kambrite suhtes eitavale seisukohale asunud mitte põhimõtteliselt selle instituudi kui niisuguse vastu olles, vaid just teatava süsteemi puuduste pärast, kusjuures peaaegselt neid puudusi on ette toodud, mille all kannatasid Venemaal kohtu alla andmise kambrid. Mainitud motiivides seletatakse, et selle instituudi tegevus ei olevat annud neid tagajärgi, mis temalt loodetud, sest tegelikult olevat asi nii kujunenud, et võimatu olnud kambri tervel koosseisul asjaoludega põhjalikult tutvuda, mille tõttu vastu võetud harilikult ettekandja arvamised ning ettepanekud.

Sellest järeldab erikomisjon, et „ühe inimese kontroll ei esine mitte niisugusena, mille pärast oleks vaja erilist insti-

tuuti üleval pidada. Pealegi ei suutvat meie Kohtupalati koosseis eraldada selle jaoks vajalikke kohtunikke.“

Need vastuväited, mis erikomisjon oma motiivides esile toob, on liiga puudulikud ja vähekaaluvad selleks, et säärast instituuti kohtupidamis-korrast välja heita ja tervet õigusemõistmise printsiipi halvata ning sandiks teha.

Kui asutuse ametnikud mitte korrapäraselt tööd ei tee ja nende peale pandud ülesannet kohusetruult ei täida, siis ei või veel ütelda, et see riikline organ, kui niisugune, mitte kuhugi ei kõlba ja seda ühiskonna elu reguleerimiseks enam tarvis ei lähe.

Seaduseandja ei tohiks minu arvates ülepea küsimust de lege ferenda säärasel kujul üles seada.

Mitte ametnikkude lohakuselt ja kohusetruuta olekult ei sõltu ühe või teise instituudi olemasolu, vaid seda määravad ära ühiskondliku elu nõuded ja vajadused.

Sellest lähtekohast kohtu alla andmise kambri kui teatava õigusemõistmis-instituudi peale vaadates peab küsima kõige pealt: kas on meie kultuurõiguslikes oludes õiguse mõistmiseks mainitud instituut tarvilik ja kas on ta meile kriminaalpoliitiliselt vastuvõetav?

Meie praegusi õigusemõistmise olusid lähemalt vaadeldes ja selleks tööle rakendatud jõudusid hinnates pean küll otsusele tulema, et kohtu alla andmise kamber meie juures mitte üksi soovitatav, vaid veel otse hädatarvilik on.

Meil ei ole veel vilunud jõude prokuratuuris. Puuduvad omad kindlad traditsioonid, isegi ajakohane kriminaalseadustik. Kõik on alles uus, noor ja värske, saamisel, alguses.

Raske on uskuda, et meie noored prokurörid ilmeksimatult suudaksid sūtidistuseakte kokku seada ning et nad oma tegevuses mingit kontrolli ei tarvita. Meie kohtupraktis kõneleb küll hoopis teist keelt. On juhtumusi ette tulnud, kus

süüpink on asetatud kodanik ilma põhjendamata — liiga kergemeelselt. Süüdistuseaktis leidub ainult alul ja lõpul süüaluse nimi, aga motiivides ei ole püütudki ära näidata, milles ka tema kuritegu seisab. Ka on vanemad kohtunikud mulle isiklikult seletanud, et paljudel juhtumustel tuleks asi süüdistuseakti järele kuriteo tunnismärkide puudusel mitte kohtu arutusele määrata ja peaks asi ära lõpetatama, et mitte ilmaaegu riigile kulu teha ega inimesi vaevata. Teatav kontroll oleks tarvilik.

Oletame, et meil tulevikus aina vilunud juristid prokuratuuris töötavad; ka sel juhtumusel ei ole komisjoni seisukoht kohtu alla andmise kambrite ärakaotamise suhtes õige. Millega on Vabariigi kodanikud tagatud, et keegi prokuröridest kergemeelselt ei talita või välise mõju all asja peale ühekülgsest ei vaata ning oma tegevuses ilmeksimata on. Koguni komisjon ise ei usu, et kõik prokurörid ühesuguselt küllalt tõsiselt oma ülesandeid suudavad täita. Ametialaste kuritööde suhtes ei usalda komisjon kohtu alla andmist mitte enam harilikus korras prokuratuuri kätte, vaid loeb soovitavaks, et siin juba kohe astuks tegevusse isegi Riigikohtu prokurör, kuna ta aga kohtunikkude kohtu alla andmist üldse ei usalda prokuratuuri kätte anda, vaid jätab kohtunikkude ametialased kuritööd erandiks, kus algatamine sünniks erialustel.

Kõigest sellest selgub, et komisjon juba ise oma väite juures „kohtu alla andmise kambreid mitte ellu kutsuda“ kahtleb ja otsusele jõuab, et kui mitte teiste kodanikkude, siis vähemalt kohtunikkude kohtu alla andmist ei või prokuratuuri kätte usaldada. Ei kõlba aga prokuratuur ilma ühegi kontrollita selleks, et kohtunikke kohtu alla anda, siis ei ole ta ajakohane sel kujul, nagu komisjon seda ette näeb, ka iga üksiku kodaniku kohtu alla andmiseks. Ei saa kuidagi ütelda, et kohtunik oleks rohkem häda-

ohus ja vähem kaitstud prokuratuuri eksistuste vastu kui iga teine Vabariigi kodanik.

Siin on komisjoni põhjendustes teatav vastolu tekkinud ja puudub ühtlus. Komisjon on pidanud ise tunnistama, et kohtu alla andmise instituut on ometi tarvilik kodanikkude isiku kaitseks prokuratuuri eksisammude vastu.

Teist väidet, et meie Kohtupalati koosseis ei suuda eraldada selle jaoks vajalikke kohtunikke, ei saaks ülepea aluseks võtta tarvilise õigusemõistmis-instituudi saatuse otsustamisel. Kui mingi riikliku organi järele on vajadus, küllap siis ka kohaseid jõudusid leidub, kes selle organi funktsioonid oma peale võtavad. On Kohtupalati liikmete arv väike ja ei suudanud nende peale pandud tööd mitte ära teha, siis tuleb kohtuliikmete arvu vastavalt töö rohkusele suurendada, aga ometi mitte mingil tingimisel ei saa sellest järeldada, et kohtumõistmist ei ole tarvis ja kohus on üleliigne.

Ei leidnud komisjon võimalikuks kohtu alla andmise kambri funktsioone Kohtupalati kanda panna sellepärast, et selle jaoks seal vajalikke kohtunikke ei ole, siis ei ole komisjon mitte millegiga põhjendanud oma motiivides, et neid kohustusi ei võiks esimese astme kohus oma peale võtta. Põhimõttelikult on jäetud hoopis otsustamata küsimus, kumma astme kohtu juurde oleks kohasem kohtu alla andmise kambrit meie oludes asutada.

Kas ei oleks vahest kohasem, kui süüaluse kohtu alla andmise küsimuse lahendamaks Saksamaa süsteemi esimese astme kohus?

Missuguse astme kohtu otsustada kohtu alla andmist anda, oleneb väga palju sellest, kas peavad kõik süüdistuseaktid raskemate kuritööde puhul revisjonikorras läbi vaadata või ainult fakultatiivselt — neil juhtumustel, kus süüalune seda nõuab.

Ülevalpool kohtu alla andmise korra suhtes ettetoodud põhjustel oleks minu arvates kriminaalpoliitiliselt seisukohalt

vastuvõetavam ja ajakohasem viimane süsteem. Igal kodanikul olgu Vabariigis võimalus oma õigusi kaitsta.

Leiab süüalune, et tema vastu tõstetud süüdistus on ilma aluseta ja põhjendamata ja ei vasta seaduse nõuetele, siis olgu temale lubatud niisuguste prokuratuuri poolt tehtud vigade ja eksituste vastu ennast kaitsta kohtu teel, enne asja sisulist arutamist.

Meie rahvast võiks juba küll sedavõrt harituks lugeda, et suurem enamus temast riiklikku eeskostmist ei tohiks tarvitada. Teisest küljest nõuab otstarbekohasus, et mitte asjata seal jõudu ei raisataks, kus selle järele otsekohest tarvidust ei ole. Tulevad aga kohtu alla andmise küsimused lahendamisele ainult süüaluse protesti põhjal, siis on kindel, et mitte igas asjas pole seesugust protesti oodata, vaid tuleb arvestada väheseid juhtumusi. Viimaste arvu rohkus oleneb täielikult sellest, kui võrt hooletult ja oskamatult prokuratuur oma ülesannet täidab. Ei saa kuidagi oletada, et süüalused küllaldaselt ja õigelt põhjendatud kaebuste - süüdistuseaktide vastu hakkavad protesteerima. Põhjendamata protesti puhul halveneb süüaluse seisukord. Kohtu läbi isiku stüüpinki asetamine sünnitab juba teataval määral kohtunikkude keskel mittesoodsat eelarvamist süüaluse kohta enne otsuse tegemist, mis otsuse tegemise juures tema kahjuks võib olla. Et säärase eelarvamiste mõju, mis kohtu alla andmise kamber esile kutsub ja mille all kaebelune vahest ilmaaegu võiks kannatada, ära hoida või vähendada, on otstarbekohasem, et kohtu alla andmise küsimust ei lahendaks mitte samas asjas mõistjad-otsusetegijad ega sama astme kohtunikud, vaid teised. Mainitud põhjendustel on soovitam ja õiglasem, et kohtu alla andmise kamber asuks teise astme kohtu — Kohtupalati juures. Kaebeluste protestid tuleksid erakaebuste korras läbivaatamisele. Süüalusel oleks õigus isiklikult ehk

oma voliniku läbi esineda seletust andma andmete põhjal, mis leiduvad eeluurimiskomisjonis. Sellega tunnistataks esiteks süüdistaja ja kaitsja pool üheõigusliseks; teiseks saaks sel korral, kui pooled esinevad, terve kambri koosseis asjaoludega põhjalikumalt tutvuda ja ei oleks karta, et vastu võetaks ainult üksiku isiku — ettekandja — arvamusid.

Kohtu alla andmise kambri otsuse peale võivad pooled kassatsioonikorras kaevata.

Et praeguse koosseisu juures Kohtupalati uusi ülesandeid ning kohustusi oma peale ei suuda võtta, selles ei ole kahelda. Kuid pean tähendama, et praegu on Kohtupalati kriminaal- kui ka tsiviil-osakond tööga üleliia koormatud ja sedaviisi ei või asi edasi kesta. Kohtuliikmete arvu peab Kohtupalatis suurendama, kui tahetakse, et õigusemõistmine meil peaks korrapäraselt arenema. Sel puhul kui Kohtupalati liikmete arvu suurendamise küsimus päevakorrale võetakse seadusandlises kogus, tuleks silmas pidada ka kohtu alla andmise kambri tegevust Kohtupalati juures, mis on meie oludes mitte ükski soovitatav, vaid kriminaalpoliitiliselt seisukohalt otse hädatarvilik instituut ja kiire korras tuleks ellu kutsuda. Paljudki kuriteo-asjad, mis nüüd vähepõhjendatult kohtulikule arutusele tulevad ja mille läbi üksikud kodanikud raskesti kannatavad ning riigile suured kulud tehakse, lõpetatakse selle läbi enne ning ülevalpool ette toodud pahed oleksid meie õigusemõistmise süsteemist suurel määral kõrvaldatud.

K. Grau.

Kirjandus: C. Mittermaier, Strafverfahren, lk. 381—413.

E. Ullmann, Lehrbuch des Österreichischen Strafprozessrechts, 1882, lk. 488—510.

Фойницкий, Курсъ Угол. Судопроизв. Т. I, 1912, lk. 465—469.

J. Vargha, Das Strafprozessrecht, lk. 286—288.

С. Познышевъ, Уголов. Судопроизв.

Розинъ, Учеб. Уголов. Судопроизв.

Riigikohtu märkused uue kohtukorralduse kava kohta.

Riigikohus asub seisukohal, et praegu on enneaegne üldist põhjalikku kohtute ümberkorraldamist ette võtta, sest see töö nõuab pikemat, põhjalikumat ettevalmistamist, milleks meil veel küllalt vastavat jõudu ei ole käsitada.

Käesoleval ajal peaks kohtute korralduses üksikud novellid välja antama neis küsimustes, mis kõige hädalisemalt parandust nõuavad.

Kõige tungivamaks loeb Riigikohus lõpliku Rahukogude ümberkujundamise tarvidust alalise koosseisuga töötajaiks ringkonnakohtuiks, kelle koosseisu rahukohtunikud ja kohtu-uurijad ei kuulu ja kelle tööst viimased ainult erandiliselt koosseisu täienduseks, kaasistujatena, ilma ettekandekohustusega, alaliste liikmete kõrval kohtuasjade arutamisel võivad osa võtta. Riigikohus soovitab seda uuendust kui üldiselt kõigi Eesti kohtutegelaste poolt soovitatavaks ja tarviliseks tunnustatud I Õigusteadlaste-päeval heakskiidetud alustel („Õigus“ 1922, lhk. 227—234) võimalikult viibimata läbi viia. Sealjuures tuleks ühtlasi suurendada Rahukogude nüüdseid alalisi koosseise, et tarvidust ei oleks jaoskondade kohtunikke oma jaoskondade töö juurest ära kiskuda.

Teiseks loeb Riigikohus hädatarviliseks Hoolekande-kohtute reformi, mis võiks sündida III Õigusteadlaste-päeval vastuvõetud alustel (v. „Õigus“ 1924 a., lhk. 100, Arutused lhk. 57 ning 58 ja 1922. a., lhk. 243—247)

Oma ulatuse poolest vähem tähtis, kuid siiski kiires korras parandust tarvi-

tav oleks kohtupristavite taks, mis äärmiselt kõrgeks on seatud ja rahulolematust rahva hulgas ja ajakirjanduses on esile kutsunud. Riigikohus selles küsimuses uusi ettepanekuid ei tee, sest et ta juba omal ajal, kui esimene uue taksi kava temale arvamise avaldamiseks saadeti, vastavaid ettepanekuid tegi (v. „Õigus“ 1921. a. nr. 11/12, lhk. 197—202), mille järele taks oleks pidanud mõõdukamaks ja rahuloldavamaks kujunema, ja temale teadmatuks on jäänud, miks need ettepanekud too kord suuremalt osalt vastuvõtmist ei leidnud.

Hädatarviliseks tunnistab Riigikohus edasi Administratiiv-kohtukorra ja eriti administratiiv-asjus kaebamise korra ning kohtupidamise seaduse täiendamise ja uuendamise.

Ümberkorraldamist vastavalt Põhisead. § 68. ja 74. nõuetele nõuavad ka sõjakohtud.

Edasi paistab Riigikohtule, et kohtukorraldusse puutuvate seaduste eelnõude arutamine peaks sunduslikult ühel või teisel viisil kohtu esinduse osavõttel toimetatama. Korrapuudustest kohtu alal on esimeses rinnas kõige rohkem informeeritud kohus ise, eesotsas Riigikohus, kelle juurde tulevad kaebused kõigi kohtute üle ja kellele kuulub valve kõigi kohtuasutuste üle. Nii mitmel puhul on meil kohtu alal antud uute novellide suhtes õige pea parandamise tarvidust tuntud ja neid tihti jälle uuesti parandatud. Kuid see on seotud suure jõu- ja ajakulutusega. Võiks loota, et kui kohtu-

esindusel võimaldataks oma arvamist avaldada juba vastava kohtuseaduse välja töötamise ajal siis võidaks seadusandlus sel alal. Sisuliselt otsustav tähendus on Riigikogu komisjoni töö, kes vastavaid seadusi läbi vaatab ja neid Riigikogule esitab. Sellepärast peaks selle komisjoni istungitele eelnõude sisulise arutamise puhul ka kohtu poolt saadetakse esindaja kutsutama. Kui Riigikohus on mõnes ülesvõetud küsimuses kirjalikult oma arvamist avaldanud, — seesuguse arvamise avaldamise võimalus peaks ka kindlalt ette nähtud olema, — siis peaks see komisjoni liikmeile tuttavaks tehtama ja kui ta lahku läheb Valitsuse ehk Komisjoni ettepanekust, materjalina seaduse-eelnõude juurde lisatama.

Leides, nagu eesotsastähendatud, praegu varase olevat kohtute ümberkorraldamise küsimuse arutamise suuremas ulatuses, piirdub Riigikohus ainult järgnevate lühidate märkustega Ministeeriumi poolt temale arvamise avaldamiseks saadatud kava põhilause kohta kava peatükkide järjekorras:

I peatükk.

Esimene põhimõte (§ 1) — kohtute jaotamine kahte seeriasse, alamasse ja ülemasse, — on otsustav. Kohtute ümberkorraldamine peaks selles sihis liikuma, et lõppude lõpuks kõik kohtuasjad oleksid ühetaoliselt hästi ettevalmistatud kohtute lahendamiseks, välja arvatud bagatell-asjad, mis nõuavad kiiret lahendamist, võimalikult sündmuse kohal, nagu: korra rikkumised, pidamise rikkumised, väikesed põllukahjud maal j. m. s., mida võiks jätta kohalike administratiiv-ametnike hoolde asjaosaliste edasikaebamise õigusega kohtusse. Kui meil ka praegu veel mitte võimalik ei ole ühetaoliselt hästi kvalifitseeritud kohtu ametis pidada, siis ei ole ometi põhjust säärasest kohtute jaotamisest kahte seeriasse uue korralduse alu-

seks kuulutada, seda rohkem, et meil 1918. a. kohtukorralduse-seadus ühed ja teised kohtud üksteisele ligemale, ühte süsteemi viis. Et kavatsatud jaotamisel peavad teatavad praktilised tagajärjed olema, tehakse Uue Kohtukorralduse kava II peatükis § 1. vahet „ringkonnakohtu apellatsiooni-osakonna“ kui alama seeria ja „ringkonnakohtu“ kui ülema seeria kohtu vahel, ja esindatakse Riigikohus kord alamas, kord ülemas seerias. Kuid see vahetegemine ei ole õige: jaoskonnakohtunikkude võimkonda kuuluvaid asju peab lahendama teises astmes, s. o. ülema kohtuna, ringkonnakohtus; seesama kohus, kes enam tähtsaid ehk suuremaväärtuslisi asju esimese astme kohtuna arutab; Riigikohus aga on ülemkohus kõigis asjus. Ka järelevalve suhtes oleks eeltoodud vahetegemine viljatu: Ringkonnakohtus teostab üldkogus, teataval määral ka oma osakondades valvet jaoskonnakohtute üle, ta teostab seda ühes alamas seeriasse arvatud apellatsiooni-osakondade kohtunikkudega, kõigi oma kohtuliikmete, kohtu-uurijate ja teiste kohtuametnike suhtes, vahet tegemata, kumba seeriasse keegi kuulub, samuti Kohtukoda, Riigikohtu suhtes, kus nii üksikuis osakondades kui ka üldkogus kõigi kohtuasutuste asju lahendatakse, oleks vahetegemine mõttetu ja võimatu. Sellepärast näib õigem olevat endise Vene K. As. Sead. § 1. eeskujul ainult üles lugeda, kellele kohtuvõim kuulub. Sealjuures tuleks kohtute hulgas nimetada ka kaitsevaeliste korralised kohtud, kui need peale erakorraliste kohtute, mis Põhis. § 74. ettenähtud juhtumustel lubatud, kavatsetakse edasi jätta.

Põhilause 2 vande kohtute mitteilukutsumise kohta, kui eitavat laadi, tuleks välja jätta, selle motiivid aga parajal kohal, näit. esimese põhilause all või kriminaalkohtu-korralduse käsitamisel ette tuua.

Põhilause 3-ndaga ühineb Riigikohus tähenduse suhtes selle lisamärkusega, et kui ringkonnakohtute võimkonda kuuluvate kriminaal-asjade eeluurimise korras kaitse võimaldatakse ja mõningaid muid muudatusi ette võetakse, siis võiks praegune teine kohtuaste — Palat ehk Kohtukoda — ära langeda.

Põhilauses 4, milles kohtu-uuri- ja ameti esialgsest ametisse jätmisest kõneldakse, tohiks sõna „esialgul“ üleliigne olla.

Põhil. 5 räägib kohtu alla andmise kambri mitte-ellukutsumisest, mis meil juba ongi ära kaotatud, ja seepärast oleks ta üleliigne. Sellesama lause all toodud märkuste teises osas kõneldakse lõpuks kohtunikude ametialaste süütegude jälgimise algatamisest, mis peab sündima erialustel. Riigikohtule paistab, et kohtunikude ametialaste süütegude jälgimise algatamises juurdluse ja eeluurimise toimepanekuks ei pea kokkukõlas Põhis. § 16 nõudmisega mingit erandit tehtama; ainult kõrvalepõiklemise vastu takistusabinõude võtmine, mis kohtuniku tegevuse jätkamist võimatuks teeb ja kohtuniku lõplik kohtu alla andmine peaks, Põhis. § 71. mõttel kohtu kaudu sündima.

Põhil. § 6 esimene osa räägib administratiivkohtu moodustamisest üldkohtutes. Nagu motiivid näitavad, ei pea Kohtukoda administratiiv-asju lahendama. Selle järele peaks tekst teisiti kujunema.

Põhil. 6 p. 2 tuleks lõppkitsenduse sõnaga „niivõrt“, see oleks „niivõrt“, kui need rikkumised ei esine kriminaalselt või distsiplinaarselt karistatava väärtena“.

Põhil. § 6 p. 3 tuleks täiendada, et nii riigivõimu kui omavalitsuse organite peale peavad kaevata võima peale eraisikute ka eraasutused, ja riigi huvides — seaduses ligemalt äramääratavatel tingimustel, seks määratud riigiorgan, näit. riigikontroll. Praegune seisukord,

kus lubatud on riigivõimu esindajate vääratusi ainult asjast huvitatud eraisikute ja omavalitsuse-asutuste kaebusel revideerimise alla võtta, mitte aga kogu ühiskonna, riigi huvides — on ebanormaalne.

Põhil. 6. all toodud märkustes (lhk. 11 ja 12) räägitakse, nagu võiks lubada kahjusaajail nõutada seadusevastase administratiivse toimingu tühistamist oma valiku järele enne administratiivkohtu kaudu ja siis esineda tsiviilkohtus kahjutasu või ennistamise nõudmisega, või aga otsekohe pöörata nõudega tsiviilkohtu poole, kes toimingu seadusevastasuse konstateerib ja nõude rahuldamise aluseks võtab, aga toimingu enese tühistamata jätab (lhk. 11, keskel), ja edasi, et riigivõimu teostajate peale peavad huvitatud isikud vastava ülemuse juures kaebama, kuni on jõutud niisuguse võimukandjani, kelle peale juba võib kaevata adm. kohtusse, mil puhul siis juba kaevata võib omal valikul kohtule või edasi minnes ülemuse korras (lhk. 12). Kuid säherdune dualism põhjustaks Riigikohtu enamuse arvamisel (riigikohtunik Lõo pooldab kava seisukohta) mittesoovitavaid tagajärgi. Peab määratama üks kindel tee seadusevastase administratiivse toimingu tühistamiseks ilma valikuta. Muidu võiksid lahkuminevad otsused tekkida: administratiivkohus ei leia toimingus seadusevastasust ja jätab ta jõusse, kuid tsiviilkohus konstateerib siiski seadusevastasust ja teeb, ilma toimingu tühistamiseta, ometi omad järeldused. Ehk ühes asjas kaebab asjast huvitatud isik ülemusele ja pöörab ühtlasi ka kohtusse; või ühes ja samas asjas võib üks osaline ülemusele kaevata, teine kohtule. Kaebuste puhul võidakse ette tuua ühes asutuses ühed tõendused ja seletused, teises — teised, mis sootu lahku lähevad. Loomulikult võivad otsused siin ja seal lahku minna. Jääb küsitavaks, kelle otsus on lõpuks maksev. Kaebamiskord peab kindel ja ühine kõigile olema, ilma valikuta. Peab kindlaks

määratama, millal ja missugustel tingimustel võib alama administratiiv-võimu toimingu peale edasi kaevata ülemustele ja millal on tema toiming administratiivse lahendamise korras lõplik ning võib seega mitterahulolemise puhul — kohtu poole pöörduda.

Ebamäärane paistab ka eelviimane märkuste osa, kus kõneldakse vaidlustest adm. organite vahel, mis üldiselt arvatakse kõrgema administratiiv-võimu enese lahendada jätta. Niivõrt kui vaidlused keerlevad otstarbekohasuse-küsimuse ümber, peavad nad ülema valitsuse-võimu poolt lõplikult lahendatama, kui nad on aga õiguslist laadi, siis näib selleks kompetentsem olevat administratiivkohus.

P. 7. Hoolekande-kohtu suhtes ühines Riigikohus kavaga. Eriarvamise juurde jäi esimees, kes Hoolekande-kohtute asutamist rahukohtute juures kohaliste omavalitsuste üksuste esindajate osavõttel tema referaadis (1922. a. „Õigus“ lhk. 246) ettetoodud motiividel loeb otstarbekohasemaks, leides, et omavalitsuse-asutused, kes töötavad alaliselt hulgaliste poliitiliste organisatsioonide mõju all, eriti suurtööstuse-ettevõtete asukohas, mitte sündsad ei ole hoolekannet korraldama eravarandusliste huvide kaitsmiseks.

P. 8. Eri-kohtukolleegiumide loomise kaubandusliste asjade jaoks arvab Riigikohus asjata olevat, sest et Ringkonnakohtu tsiviil-osakond ka väliskaubanduse-õiguse küsimustes, mis selle kolleegiumi ellukutsumist peavad õigustama, ikkagi vististi küllaldaselt võib orienteeruda ja spetsialiseeruda.

P. 9. Aukohtunikku-de-instituudi suhtes lähevad riigikohtunikku-de arvamised omakeskel lahku. Kuna üks pool kavaga ühineb, arvab teine pool, et seda instituuti ei tarvitseks maha mätta, sest et meil aja jooksul küllalt leidub sääraseid kodanikke, kes aukohtunikku-de ametit võiksid väärikselt täita ja valmis oleksid

seada ilma tasuta tegema (näit. vanemad riigi-, omavalitsuse- ning seltskonnategelased, end. kohtunikud ning teised haritlased jne.); ei oleks võimatu lubada nende poole ka suuremais tsiviil-asjades pöörata ja neil üksik-isikulise vahekohtuniku aset täita asjaosaliste sellekohase kirjaliku sooviavalduse põhjal, kuna praegu vahekohtu poole pöördumine on selle poolest, et peab iga kord enne vastav notariaalne leping sõlmitama, võrdset raskem, kui enne oli pöördumine auru-kohtuniku poole. Harilikku-dele kohtutele võiksid aukohtunikud, kui neid ettevaatlikult valitakse, ainult kergenduseks olla

II peatükk.

Kohtute nimetuste suhtes pani Riigikohtu esimees ette soovitada senise Rahukogu asemele tarvitusele võtta mitte Ringkonnakohus, mis liiga pikk on, vaid „Maakohus“, ja Kohtupalati jaoks — „Ülem Maakohus“. Enamus (peale 2) arvas soovitavaks jääda Ringkonnakohtu nimetuse juurde; sealjuures soovitati mõnelt poolt Kohtupalatit „Kohtukojaks“, ümber nimetada.

II peatüki § 4. mahutatud põhilause deklareerimine kohtunikku-de kõrvaldamise kohta igasugustest administratiivkomisjonidest on üleliigne, kui ei muudeta otse vastavaid seadusi, mis korraldavad kohtunikku-de osavõttu mitmesugustest riiklistest asutustest väljaspool kohtupidamis-korda. Esimees leiab selle põhilause üldse väieldava olevat, kuna üksikuil kordadel peaks küsimuse lahendamine olenema otstarbekohasusest.

Sama peat. § 5. määratakse Riigikohtu asupaik Tallinna ja seletatakse, nagu oleksid põhjendused, miks ta omal ajal Tartu asetati, oma kaalu kaotanud. Surve avaldamise kartus kõrgema kohtuvõimu peale, millest motiivides ainuüksi räägitakse, on rohkem kõrvalise tähtsusega. Meil unustatakse kergesti paremus ja tuuakse esile ainult üht asjaolu — pa-

rem kontakti pidamise võimalus Kohtuministeeriumi ja kohtu vahel, mis Tallinna poolt kõneleb. Teisal aga, kus kohus valitsusega koos samas elavas tsentrumis asub, näit. Lätis, leitakse nende üksteisest eemalolek, nii kui see meil on, parem ja soovitamam olevat. — Peamotiiv oli ja on ka mujal, kus keskasutused mitte kõik ühte linna kokku ei ole paigutatud, et ei ole otstarbekohane kõike elu ühte ainsasse tsentrumisse koondada. Tartu poolt räägiks aga eriti võimalus Ülikooliga ligidas kontaktis olla ja selle raamatukogu tarvitada ja rahulikuma töötegemise võimalus, võrreldes närveeriva Tallinnaga. Muidugi oleks Ministeeriumidel ja Tallinna ning selle ümbruskonna elanikkudel hõlpsam, kui Riigikohus neil külje all oleks. Kuid kontakti saab Kohtuministeerium pidada Tartuga nii otseteel kui ka Riigikohtu prokuratuuri kaudu; teiste ministeeriumide asjad võetakse kohtus harilikult hulgakaupa korruga arutusele, nii et ka neil ei ole raskusi; mis aga Tallinna elanikkudesse puutub, siis on sama huvitatud kesk maa ja lõunapoolsed linnad, et neil ükski keskasutus ligemal oleks. Uuelt kavatsetud liikumisteede ehitamise tagajärjel lähendatakse aga Tartu veel rohkem teistele maakondadele. Hädatarvilikkust Riigikohtu Tallinna asetamiseks ei ole ja sellepärast ei peaks kohtute asupaiga ette äramääramine siia või sinna Uue Kohtukorralduse aluste hulgas mitte aset leidma.

III peatükk.

Siin tuleb kõige pealt tähendada, et Riigikohtus eri-koosseisu loomine Riigikogu ja Vabariigi Valitsuse esindajate osavõttel (§ 2 ja 4) ei ole otstarbekohane, kõnelemata, et ta pole maksva Põhiseadusega kokkukõlastatav. Kohtu kõvemaks küljeks, tema otsuste moraalseks toeks on just see, et temasse mitte silmapilksete valitsevate poliitiliste voolude ja

kihtide mõju sisse ei tungiks ega teda keegi mõjude alla langemises ei saaks kahtlustada. Ja missugune tegelik teadumus annab põhjust praegu maksvast korrast pöörduda? Riigikohtunikkude isiklikult seisukohalt oleks mõnus, et neil suurt tähelepanu äratavaid protsesse arutada ei tuleks, samuti ka mitte oma ametivendade üle kohut mõista. Kuid kui seks kunagi tarvidus peaks tekkima, siis näib küll, et kohus, kes igakordse poliitilise võimu esindajate osavõttel on kokku seatud, on selleks vähem sünnis.

§ 1. ja 6. määrused, et riigikohtunikud ja Kohtupalati liikmed olgu juba valimisel ära määratud, kuhu osakondanad kuuluvad, tohiks põhilausestes üleliigne olla. Kui selle vastu isenesest põhimõtteliselt midagi ütelda ei oleks ja tegelikult valimistel ja nimetamistel juba ette teada on, kuhu osakonda on valitav mõeldud, siiski võiks säärane põhilause edaspidi põhjust anda otsekohese järelduse tegemiseks, et teatavasse osakonda määratud kohtunikku ei või teise osakonna tööle tarvitada, kuna tegelikult ometi siis, kui ühes osakonnas on tööd rohkem kui teises, samuti haiguste ja puhkuse-aegadel ning ühe osakonna otsuse tühistamise ja asja ümberotsustamiseks andmise puhul tegelik tarvidus on teise osakonna kohtunikke juurde või asemele võtta. Meie kohtute tegeluses ei ole selle määruse puudumine, niipalju kui Riigikohtul teada, mingisuguseid raskusi tekitanud: kohtunikke on osakondadesse valitud ikka vastavalt nende ettevalmistusele ja kalduvustele.

§ 3. ettenähtud ministri protestimise õigus osakondade seletuste peale tuleks ära jätta. Küllalt K. As. S. § 259¹.

Pl. 7. Kohtuameti kandidaadid ei peaks eeskätt Kohtupalati juurde paigutatama, vaid ringkonnakohtute juurde, kuid võimalus peaks jäetama neid ka prokuratuuri, Kohtupalati ja Riigikohtu juurde

käsitada, viimase juurde juba sellepärast, et siin neil iseäraldi soodus on end ette valmistada administratiiv-kohtu praksisele. Nende ametissevõtmist võiks ka Riigikohtu esimehe hoolde jätta.

Pl. 8. Ringkonnakohtutes on ette nähtud iseäralised apellatsiooni tsiviil- ja kriminaal-osakond. Riigikohtu arvamise järele ei peaks tsiviil- ja kriminaal-apellatsiooniasjade lahendamist mitte eriosakondades, lahus teistest tsiviil- ja kriminaal-asjust toimetatama, s. o. neist, mis alluvad kohtule esimese astmena. Sellega kindlustatakse, et ühes kohtus oleks ühesugune praksis seaduste seletamisel kui ka karistuste ja tasu määramistel jne. Kui mõnes Ringkonnakohtus ühe osakonna töö selle tagajärjel liiga suureks paisub, siis võiks tööd jagada mitmele osakonnale asjade liikide järele (näit. nõudeasjad selle järele, kas nad põhinevad perekonna-, asi-, pärandus-, kohustus-, vekslivõi kaubandusõiguse peal, samuti kriminaalasjad gruppides) või aga territoriaalselt; muidugi tuleks kantseleides apellatsiooni asjade jaoks eriraamatud ja lauad pidada. Igatahes oleks otstarbekohasem tsiviil- ja kriminaal-apellatsiooniasju asjade tõu järele — kohtunikku- tsivilistide või -kriminaalistide hoolde jätta, aga mitte neid ühes osakonnas koos lahendada, nagu see praegu Tallinnas sünnib. Vähemates ringkondades, Rakveres ja Viljandis, on asjade arv nii väike, et seal üldse mõeldav ei ole uusi osakondi lahus asutada, ja iseäralist tarvidust selle järele ei oleks ka Tartus ja Tallinnas, sest et osakonnad ju suurendatud koosseisus võivad töötada.

Mis puutub administratiiv-osakondadesse, siis võib nende tööd küll ka tsiviil-osakonna peale panna, ilma iseäralise osakonna asutamiseta, sest seda tööd on võrdlemisi väga vähe ja ei jätku vähemais kohtuis praegu isegi mitte ühele kohtuliikmele.

§ 12. Sõna „ainuisiklikult“ asemele „üksikkohtunikuna“.

§ 13. „Avaliku notariuse“ nimetuse asemel „notar“.

§ 14. Vanema kohtu ameti kandidaadi peale peaks võima ka lisarahukoh tuniku kohuste täitmist panna.

V p e a t ü k k .

§ 1. Riigikohtu liikmete kandidaatide ülesseadmise ei peaks mitte Valitsuse kätte antama, vaid peaks Riigikohtu kätte jääma, nii kui see Vene Senati suhtes 1916. a. sisse seati ning nagu see ka meil pärast Riigikohtu asutamist ikka on sündinud ja millest ka Riigikogu on kinni pidanud. Riigil on tähtis, et Riigikohtu tööle pandaks võimalikult head, tublid juriidilised jõud, mis on saadaval. Tegelik elu ei võiks põhjust annud olla kaevata, et Riigikohus kandidaatide ülesseadmisel ühekülgvalt üleliia rõhku paneb eelkäiva kohtuliku staashi peale, sest tegelikult on just Riigikohtu algatusel ametisse valitud ka lühema kohtulise staashiga kandidaate, keda esialgu just väljastpoolt toetada ei tahetud.

Samuti ei tohiks põhjust olla kaevata, et Riigikohus vahest ühekülgvalt või riigipolitiliselt mittedoovitavaid kandidaate on esitanud. Juba oma kohtulisel tegevusel väljakujuneva erapooletu hingelaadi poolest peaks Riigikohtu poolt vähem karta olema ühekülgsusesse langemist, kui seda loota oleks oma iseloomu poolest poliitiliselt aktiivselt valitsuselt või Riigikogu rühmadelt. Ei ole ka Riigikohtu poolt esitatud kandidaatide valimisi tagantjärele ebaõnnestunuiks loetud. Peale selle, viimaks, kui Riigikohus peakski kandidaatide esitamisel ühekülgsusesele kalduma, jääb Riigikogule ikka võimalus omalt poolt korrigeerivalt toimida. Nii siis, soovitates praeguse maksva korra juurde jääda, oleks tarvis seda täiendada ainult veel selle lisamärkusega, et kui Riigikogu ise omalt poolt kandidaadi üles seab, siis

enne tema kohta Riigikohtu arvamist päritaks, sest Riigikohtul on vististi kõige paremini tuntud kohtutegelaste juriidiline kvalifikatsioon.

§ 3. teeb viimane lause Ringkonna-kohtu liikmete, jaoskonna-kohtunikkude, lisa-rahukohtunikkude ja kohtu-uurijate nimetamisel sunduslikuks Kohtupalati esimehelt arvamise pärimise. See peaks fakultatiivne olema. Riigikohtu esimehele ja prokurörile tuleks õigus jätta tarbekorral teateid kandidaadi kohta koguda. Kohtupalati esimehel on üldiselt vähem ülevaadet kohtunikkude töö kohta kui Riigikohtul, kuhu tuleb suurem hulk kaebusi kohtunikkude kohta, mööda minnes Kohtupalatist. Senine tegelus ei ole ka seda tarvidust mitte näidanud. Kui seda üksikuil kordadel tarvis on, siis laseks Riigikohus ise veel täiendavalt teateid koguda.

Peale selle tuleks selles põhilauses ära märkida, et Riigikohus ka ise võib kohtunikkude kandidaate üles seada, et mitte arvamine ei tekiks, nagu võiks ta ainult esitatud kandidaatide suhtes oma seisukohta avaldada, sest Põhiseaduse järele toimetab Riigikohus kohtunikkude nimetamisi, mitte kinnitamisi. Praegu maksva korra jõussejätmine on ka tegelikult põhjendatud, sest kohtute siiaaalse tegelus on juba mõnda puhku näidanud, et ühes ja teises Rahukogus jääb väljastpoolt ilmunud kandidaat, vaatamata ta tubliduse peale, valimata ainult sellepärast, et teda kohal ei tunta või et arvatakse mittesünnis olevat oma ringkonnast tulevat kandidaati toetamata jätta.

§ 6-ndas peaks pkt. 4. kohtuministri abijapkt. 5. kodifikatsiooni osakonna liikme nimetused, kes mitte otsekohesed kohtuametnikud ei ole, välja jääma. Teiseks on ekslik ametiastmeis Kohtupalati esimeest riigikohtunikkudest ja ringkonnakohtu esimeest —

Kohtupalati liikmetest kõrgemas astmesse seada, sest nii tuleks välja, et alama-astmelised kohtunikud (riigikohtunikud, Kohtupalati liikmed) oleksid seatud ülema-astmelise kohtuniku tegevuse järele valvama. Riigikohus on oma täies koosseisus Põhiseaduse järele ülemkohus ning ei või siis teiste kohtute kohtunikke neist ülemasse liiki seada. Samuti on Kohtupalat seda Ringkonnakohtu suhtes. See ei keela esimeestele ja osakondade juhatajatele administratiivsete kohuste täitmise eest eritasu määramast. Kui kohtunikkude suhtes üldse tahetakse astmeid määrata, siis peaks see ikkagi nii sündima, et alama astme kohtutegelastest keegi kõrgemale ei asetata järgmise ülema astme kohtu liikmeist.

§ 10. Soovitav on, et jõusse jääks K. A. S. § 295², nii et kohtunikkude võidaks tagandada või ühest kohast teisele üleviia Riigikohtu otsuse põhjal ka neil juhtumustel, kui tema vastu ta muiduse sündmata ehk kõlvatu ülespidamise pärast on usaldus või lugupidamine koha peal kõikumata või kaduma läinud.

§ 11. tuleks 7-ndas reas sõna „juhtival kohal“ välja jätta, tähendab, kohtunik ei või olla ka see, kes ülesloetud äriametites ka mittejuhtival kohal on tasulises teenistuses.

Teiseks tuleks seda põhilauset täiendada määrusega, et lubatud on teaduse- ja õppealal ametis olla ja tasu saada“. Teine lõige tuleks välja jätta.

§ 12. Riigikohus arvab et kohtunikke ei tarvitseks vabastada riigikaitse teenistusest, seega sõnade „riigikaitse ja“ asemel tuleks ütelda „peale riigikaitse“.

§ 15. Vanema kohtuameti kandidaadi peale ringkonnakohtu abiprokurööri kohuste täitmise panemine ei tohiks sündida mitte Kohtupalati vanema

esimehe määramisel, nagu see siin kavatsatud, sest prokuratuur ei või kohtust sõltuv olla. Õigem on siin nimetamine jätta kohtuministri hoolde ja tähen-datud nimetamisega peaks nimetatu lah-kuma kohtuameti kandidaatide hulgast.

§ 19. Kohtunikkuude puhku-sele lubamise kord peaks endi-seks jääma, nagu see Vene Kohtuas-Sead. § 232. on ette nähtud. Ei ole põh-just vähema-ajaliste puhkuste pärast, mis kodustel tarvidustel, majanduslistel ja pere-kondlistel põhjustel võetakse ja mõni päev ehk ainult nädal kestab, liikuma panna kohtuaparaatiligemast ülemast kohtustkuni Riigikohtuni. Erandiliselt täbarasse seisu-korda satuksid riigikohtunikud, kui mee-les pidada, et Riigikogu peab vahel pike-maid, mitu kuud kestvaid vaheaegu ja ka istungjärkude ajal tihti-mitmed nädalad üldkoosolekuid ei peeta. Lühikese-ajaliste puhkuste lubamine peaks selle asutuse hoolde jääma, kelle juures kohtu-ametnik teenib, pikema-ajaliste puhkuste lubamine aga Riigikohtu hoolde, seal hul-gas ka riigikohtunikkuude eneste suhtes. Ei ole põhjust riigikohtunikke halvemasse seisukorda seada kui Vabariigi Valitsuse liikmeid, kes, olles ka Riigikogu poolt ametisse kinnitatud, puhkuseluba saavad Valitsuselt eneselt.

§ 20. ettenähtud vannutamine on täht-suseta. Vande asemel võiks töötus olla.

VII peatük k.

§ 1. on üleliigne tähendus, et vannutatud advokaatide korpo-ratsioonil on juriidilise isiku õigused, sest et Vann. Adv. Nõukogu ja üldkogu on ametlikud asutused ja see-sugustena on nad juriidilised isikud nende õigustega, mis seadus neile annab. Aru-saadavalt peab advokaatide organisatsi-oonil olema ja on õigus ka varandus-õiguslisi lepinguid sõlmida, niipalju kui tal neid oma ülesannete teostamiseks tarvis läheb; sealjuures võib tema kinnisvara omandamise ja võõrandamise õigust eriti seaduses nimetada.

§ 5. Advokaadi „ilma erilise loata ja maksuta“ väljaastumise õigus kohtutes tuleks ümber vormuleerida ja iselauses väljendada.

§ 6. Advokaatide vannutamine on tähtsuseta; selle asemel võiks töötus olla.

§ 11. Tuleks juurde lisada, et Riigi-kohtule antavate kaebuste kokkusead-miseks on volitatud ainult vannutatud advokaadid. Asjaosalistel peab isiklik etteaste ka lihtsate teadaannete jaoks lubatud olema, näit. kaebuse tagasivõt-mise kohta.

Mispärast Tartu-Võru Rahukogu tsiviil-osakonnas asjad pikkamisi liiguvad.

Ajakirjanduses on tihti kaebusi olnud selle üle, et tsiviil-asjad kohtus liiga aeg-laselt edasi nihkuvad. Asjade käigu kohta tsiviil-osakonnas ja selle kohta, miks tsi-viil-asjade käik pikaldane on, annavad pildi järgmised andmed.

Rahukogu tsiviil-osakonnal on aktid järgmiselt grupeeritud: 1) esimese astme nõudeasjad üle 50 000 marga ja abielu-

lahutused; 2) teise astme asjad — edasi-kaebused rahukohtunikkuude otsuste peale; 3) hoiukorra-asjad, s. o. pärijate ja testa-mentide kinnitamisest, rahajagamised, vai-muhaigeks, teadmata äraolijaks ja raiska-jaks tunnistamisest, varanduste ja päran-duste jagamisest, väljakutse-toimetused, kasulapseks kinnitamisest, edasikaebused hoolekande-kohtu peale jne.; 4) kaebused

administratiiv-asutuste peale; 5) seltside ja ühisuste registreerimised; 6) sundtäite- asjad ja 7) müügiasjad. Peale selle on Tartu Hoolekande-kohtu esimeheks ja as- jade ettekandjaks üks Rahukogu alaline liige tsiviil-osakonnast.

Asju jäi Rahukogu tsiviil-osakonnal otsustamata 1. jaanuariks

	1919. a.	1920. a.	1921. a.	1922. a.	1923. a.	1924. a.
1. astme nõude asju:	7	111	222	251	326	608
Hoiukorra-asju:	—	156	501	760	959	952
Administr. asju:	—	19	77	25	71	61
Kokku	7	286	800	1036	1356	1621

Aasta jooksul tuli uusi asjatoimetusi juurde:

	1919. a.	1920. a.	1921. a.	1922. a.	1923. a.	1924. a.
1. astme nõude asju:	235	470	494	560	844	941
Hoiukorra-asju:	274	599	635	693	456	411
Administr. asju:	141	179	259	191	160	137
Seltside ja ühis. registreer. asju:	286	755	330	327	354	231
Sundtäite-asju:	—	—	—	—	222	423
Kokku	936	2003	1718	1771	2036	2143

Nii siis oli Tartu-Võru Rahukogu tsi- viil-osakonnal kui esimese astme kohtul asju otsustamiseks (endisest aastast üle- kantud ja aasta jooksul uuesti juurdetul- nud aktid kokku) iga aasta kohta:

1919. a. —	7	+	936	=	743 akti,
1920. a. —	286	+	2003	=	2291 akti,
1921. a. —	800	+	1718	=	2518 akti,
1922. a. —	1036	+	1771	=	2807 akti,
1923. a. —	1356	+	2036	=	3392 akti,
1924. a. —	1621	+	2143	=	3764 akti.

Peale selle oli Rahukogul kui teise astme kohtul tsiviil-osakonnas aktisid otsus- tada iga aasta kohta:

	1919. a.	1920. a.	1921. a.	1922. a.	1923. a.	1924. a.
1. jaanuariks ot- sustamata asju:	9	81	100	117	440	403
Aasta jooksul tuli juurde:	314	643	939	1361	1360	1491
Kokku	323	724	1039	1478	1818	1894

Rahukogu kui 1. astme kohtu asjade arutamine on ainuüksi Rahukogu alaliste liikmete ja abiesimehe töö. Rahukogu tsiviil-osakonnas on viimasel ajal üks abi- esimees ja neli alalist kohtuliiget, siis, kui kõik kohtunikkude kohad täis on. Aasta teisel poolel, peale suvist vaheaega, on aga harilikult mõni kohtuniku koht mõni aeg vaba, sest palgaolude tõttu lahkuvad kohtunikud teenistusest — harilikult sügi- sel, pärast puhkuseaega; nii oli 1924. a. teisel poolel ühe kohtuniku koht kaks ja pool kuud vaba. — Rahukogu tsiviil-osa- konna abiesimees ja alalised liikmed võta- vad asja-arutamises osa Rahukogus mitte ainult kui esimese, vaid ka kui teise astme kohtus — kuni kevadeni 1924. a. Tartus ja ka väljasõitudel Valgas, Võrus ja Pet- seris; alates kevadest 1924. a. kuni seni- ajani aga ainult väljasõitudel, kuna Tartu linnas Rahukogu kui teise astme kohtu istungitest tsiviilpoollel osa on võtnud ai- nult rahukohtunikud.

Nagu arvudest näha, on teise astme asju aasta lõpuks võrdlemisi vähe otsus- tamata jäänud, kuna Rahukogu kui esi- mese astme otsustamata aktide arv on aasta lõpul võrdlemisi õige suur, — 1924. a. lõpul 1621 akti. Oleksid alalised liikmed ka Tartus teise astme kohtuistungitest osa võtnud, siis oleks esimese astme otsus- tamata aktide arv veel suuremaks jäänud.

Otsustatud on aktisid Rahukogus kui esimese astme kohtus aasta kohta järg- miselt:

	1919. a.	1920. a.	1921. a.	1922. a.	1923. a.	1924. a.
1. astme nõude asju :	131	359	456	485	562	695
Hoiukorra-asju :	118	254	376	494	463	493
Administr. asju :	122	121	311	145	170	88
Registreer. asju :	286	755	330	327	354	231
Sundtäite asju :	—	—	—	—	222	423
Kokku	657	1489	1482	1451	1771	1930

Erakorraline otsustatud aktide arvu tõus 1920. aastal on seletatav uue seltside registreerimise seadusega.

1923. a. ja 1924. a. oli Tartu-Võru Rahukogu tsiviil-osakonnas, nagu eespool ette toodud, üks abiesimees ja neli kohtuliiget — kokku viis kohtunikku. Kui nende aastate otsustatud aktide arv ühetaoliselt ära jagada viie kohtuniku peale, tuleks iga kohtuniku kohta aastas 1923. aastal 354 ja 1924. aastal 386 otsustatud akti. Kui sundtäite-, hoiu- ja registreerimisasjad kergemaiks aktideks arvata, nagu Riigikohtu esimees hr. Parts aktisid liigitab omas kohtute tegevuse ülevaates 1923. aasta kohta („Õigus“ nr. 5 — 1924. a., lhk. 122/123), siis tuleks Tartus iga Rahukogu tsiviil-osakonna kohtuniku kohta otsustatud aktisid:

1923. a. 146 raskemat ja 208 kergemat akti
1924. a. 157 „ ja 229 „ akti.

Riigikohtu esimehe eespool-nimetatud ülevaate järele tuleb üle Vabariigi iga Rahukogu kohtuniku kohta aastas keskmiselt 114 raskemat ja 134 kergemat, kokku 248 otsustatud akti. Sellega võrreldes on iga Tartu-Võru Rahukogu tsiviil-osakonna kohtunik 1924. ja 1923. aastal, nagu arvud näitavad, kaugelt rohkem aktisid ära otsustanud, kui Rahukogu kohtunik keskmiselt üle Riigi. Tööviljakuse tõusu ei ole käesoleval 1925. aastal Tartu-Võru Rahukogu tsiviil-osakonnas loota: kõik kohtunikud tsiviil-osakonnas tunnevad, et senine töökoorem liiga raske on olnud ja et otsustatud aktide arv on äärmuseni tõusnud; peale selle ei lase ras-

kemad elutingimused täie jõuga rahulikult töö juures olla.

Rahukogus kui teise astme kohtus on tsiviil-osakonnas äraotsustatud asju aasta kohta:

1919. aastal . . .	242 akti
1920. „ . . .	624 „
1921. „ . . .	922 „
1922. „ . . .	1029 „
1923. „ . . .	1415 „
1924. „ . . .	1272 „

Nendes asjades on Rahukogu liikmed küll osalt kaasa istunud, kuid aktisid ei ole nad ette kandnud.

Siis on üks Tartu-Võru Rahukogu tsiviil-osakonna kohtunikkudest, Tartu Hoolekande-kohtu esimees, kes Hoolekande-kohtus aktid ette kannab ja otsused lõppvormis valmis kirjutab, nii et osa tsiviil-osakonna kohtunikkude tööjõudu kulub Hoolekande-kohtu peale. Et Hoolekande-kohtu tegevus ka mitte väga väike ei ole, seda näitavad järgmised arvud Tartu Hoolekande-kohtu tegevusest:

	1922. a.	1923. a.	1924. a.
1. jaanuariks oli aktisid . . .	65	121	212
Uusi aktisid tuli juurde . . .	78	157	178

Hoolekande-kohtu istungeid oli 1923. aastal 28 ja 1924. aastal 33, nii et Rahukogu alalisel liikmel — Hoolekande-kohtu esimehel — tuli iga kuu Hoolekande-kohtus kolm päeva istuda.

Igal Rahukogu tsiviil-osakonna kohtunikul Tartus tuleb iga kuu kohta esimeses astmes kaks tervet ehk neli poolikut päeva aktide ettekandja olla ja ettekantavate aktide arv kuu jooksul ühe kohtuniku kohta on olnud 35—40 akti (nagu see senini on olnud). Viie kohtuniku peale arvates võib tsiviil-osakonnas Tartus iga kuu kuni 200 akti kuulamisele määrata — raskemaid ja kergemaid kokku, sel juhtumusel, kui kõik kohtunikud on terved ja ei ole vabu kohtuniku kohta. Võrreldes

Kohtupalati ja Riigikohtu kohtuniku tööga on Rahukogu kohtunikul tunnistajate ülekuulamine, kohalikud ülevaatused linnas ning maal ja asjatundjate ülekuulamised, missugust tööd Kohtupalati ja Riigikohtu kohtunikul ei ole. Nagu eelmistest arvestest selgub, oli Tartu-Võru Rahukogu tsiviil-osakonnal 1924. aastal kokku 3764 akti otsustada; nendest otsustati ära 1930 akti, nii et 1. jaanuariks 1925. aastal jäi otsustamata 1634 I astme tsiviil-asja. Kui 1925. a. ainult vanadest endise aasta aktidest iga akt üks kord kuulamisele määrata, siis on tööd rohkem kui 8 kuu jaoks ees, ja jaanuarikuul uuesti sisseantud nõudeasja võiks alles 9 kuu pärast esimest korda kuulamisele määrata. Kaugelt suurem osa aktisid tuleb aga mitu korda kuulamisele määrata, mille tõttu aktidel veel rohkem aega tuleb seista.

Nagu andmeist uute aktide juurdetuleku kohta näha, kasvab uute juurdetulnud aktide arv alatasa, olgugi et paranduseasjade alluvuse muutmise tagajärjel hoiukorra-aktide arv on alanenud ja administratiiv- kui ka registreerimisasjade juurdekasv allapoole nihkub. Ka käesoleval 1925. a., võrreldes eelmise aastaga, näitab uute aktide juurdetulek tõusu. Nii on uusi aktisid jaanuari-, veebruari- ja märtsikuul juurde tulnud:

	1922. a.	1923. a.	1924. a.	1925. a.
I astme nõude asju	105	163	276	311
Hoiukorra-asju . .	181	239	117	210
II astme asju . .	369	405	349	408
Sundtäite-asju . .	10	49	118	168
Kokku	665	856	860	1097

Kui enesele ette kujutada, et tsiviil-osakonnal vanu asju ees ei oleks ja et uusi aktisid aastas niipalju sisse tuleb, nagu minevalgi aastal, s. o. 2143 akti, kui selle juurde iga kohtunik keskmiselt 300 akti aastas ära otsustab, mis kaugelt suurem on kui keskmine üleriikline Rahukogu I astme kohtuniku töövilkus (ras-

kemad ja kergemad asjad koos arvatud,) siis peaks 2143 akti otsustamiseks vähemalt 7 kohtunikku olema; selle juures ei oleks Rahukogu alalistel liikmetel mitte võimalik teise astme istungitest osa võtta. Kui aluseks võtta aga keskmist üleriiklist Rahukogu kohtunikude töövilkust (1923. a. ülevaate järele), kus iga kohtunik aastas 248 akti (kergemaid ja raskemaid kokku) ära otsustab, siis peaks 2143 akti otsustamiseks vähemalt 9 kohtunikku olema praeguse viie asemel. Kohtunikude arvu väljaarvutamisel on õigem aluseks võtta keskmine üleriikline kohtunikude töövilkus.

Üheksa kohtunikku oleks tarvis selleks, et uutest juurdetulevaist aktidest jagu saada; tähele pannes aga, et Rahukogul ikkagi 1634 akti endisest aastast üle oli kantud, peaks kohtunikude arv veel suurem olema, kui tahetakse, et nende vanade aktidega järele jõutaks, nii et töö järel oleks ja et uus akt kaua ei tarvitsiks seista kuni kuulamisele määramiseni. Selleks, et vanade aktide tagavara ära lõpetada, peaks Tartu-Võru Rahukogu tsiviil-osakonnas veel üks kohtunik olema (peale 9), kellele kuueks aastaks tööd jätkub.

Peaksid Rahukogu alalised liikmed ka teise astme kohtu istungitest osa võtma, igast istungist vähemalt kaks alalist liiget, ja kui ettekanded ning motiivide kirjutamine teises astmes ainult alaliste liikmete töö oleks, siis peaks tsiviil-osakonna alaliste liikmete arv veel suurem olema.

1924. aastal on 1491 teise astme akti Tartu-Võru Rahukogus juurde tulnud. Käesoleval aastal, võrreldes eelmise aastaga, kasvab teise astme uute aktide juurdetulek (nagu arvud näitavad, tuli 1924. aastal esimese kolme kuu jooksul 349 uut akti, käesoleval aastal sama aja jooksul aga 408 akti). Et teise astme aktide motiivid täielikumad ja raskemad on kirjutada kui Rahukohtus, siis arvates, et iga kohtunik selles astmes 500 akti aasta kohta

ära otsustaks (kuna kohtuistungitest kohtunikul kolmeliikmelise koosseisu juures tuhande kuni 1500 akti arutamiseks tuleb osa võtta), peaks teise astme aktide arutamiseks veel vähemalt kolm alalist liiget olema.

Kui rahukohtunikudele alluvust tõsta kuni 100 000 margani, siis väheneks selle tõttu Rahukogu asjade arv järgmisel määral:

	Nõudeaktide üldarv	Nendest 50 000—100 000 mk.	Sundtäite- aktide üldarv	Nendest 50 000—100 000 mk.
1924. a. terve aasta				
kohta . . .	1549	199	423	221
1925. a. I veerand	1165	201	168	81

Nii teeks Rahukogule üle minevate aktide arv alluvuse muutmise korral 1924. a. $\frac{1}{8}$ ja 1925. a. $\frac{1}{6}$ osa nõudeaktidest. Sundtäite-aktidest läheksid pooled rahukohtutele. Kui aga arvesse võtta kõiki tsiviil-aktisid, mis Tartu Rahukogul kui esimese astme kohtul aasta jooksul on otsustada, — 1924. aastal 3764 akti; nagu eespool ettetoodud arvudest näha, —

siis teeks aktide arv, mis alluvuse muutmise korral rahukohtutele läheksid, kogu aktide arvust välja $\frac{1}{9}$ osa. Alluvuse muutmise korral alaneks esialgselt I astme nõudeaktide arv, kuid tähele pannes alalist uute aktide juurdevoolu tõusu peab arvama, et see esimese astme aktide arvu langemine oleks ainult ajutine, lühikeseks ajaks; Rahukogu kui esimese astme kohtu aktide üldarvu peale (1923. aastal 3892 akti, 1924. a. 3764 akti) ei mõju alluvuse muutmine kuni 100 000 margani vähendavalt.

Kõige selle pärast leian, et Tartu-Võru Rahukogu kohtunikude arv on üleliia väike, ja arvaksin, et kohtunikude arv Tartu-Võru Rahukogu tsiviil-osakonnas tuleks tingimata suurendada vähemalt nelja kohtuniku võrra Rahukogu kui I astme kohtu jaoks ja peale selle veel kolme kohtuniku võrra Rahukogu kui II astme kohtu jaoks — kokku 7 kohtuniku võrra; et aga kogunenud aktide-tagavarast tsiviil-osakonnas jagu saada, selleks peaks veel üks — kaheksas kohtunik juurde määratama.

3. aprillil 1925. a.

A. Ruus.

Riigikohtu tegelus.

Üldkogu.

Kas laevahüpoteegid kuuluvad tempelmaksustamisele kui vallasvara pantimine või kui kinnisvara hüpoteek (Tempeltariifi nr. 9. p. 1. või p. 2. järgi)?

Vastus: kui vallasvara pantimine Tempeltariifi § 9./17. p. 1. järgi.

Laeva kinnistusseaduse § 17. (R. T. nr. 77/78 — 1924. a.) näeb otsekohe ette, et kinnistatud laevade kohta käivalt juriidilistelt toimingutelt võetakse tempelmaksu selmäär, nagu toimingutelt iga muu vallas-

vara kohta. Et aga laevahüpoteek, mille aineks sama seaduse § 5. järgi on laeva pantimine, esineb laeva kohta käiva juriidilise toiminguna, siis ei jää ka mingit kahtlust, et säärase hüpoteegi peale tuleb tempelmaksustamise küsimuse suhtes vaadata kui vallasvara pantimise toiminguna peale, mille pealt tempelmaksu tuleb võtta Tempeltariifi § 9./17. p. 1. kohaselt, $\frac{2}{10}$ % suuruses kindlustatud võlasummast.

(R. Üld-os. t. nr. 35 — 1925. a.)

Kas laevahüpoteek, mis sisaldab eneses ka võlakohustuse, kuulub tempelmaksustamisele ainult kui kindlustus või ühtlasi ka kui võlakohustus (Tempeltariifi nr. 9. või nr. 9.—27. järgi)?

Vastus: kuulub tempelmaksustamisele Tempeltariifi § 9./17. p. 1. põhjal ainult $\frac{2}{10}\%$ suuruses kindlustatavast võlasummast.

Tempelmaksu-seadustiku § 7. p. 1. kõlab: Kui üks dokument sisaldab mitu maksukohuslist toimingut, siis tuleb tempelmaks iga toimingu pealt eraldi arvata; sama seaduse § 3. aga näeb ette, et juriidilise toimingu tempelmaksu-kohustus sõltub tema sisust ning et tingimuste juurdelisamine on tempelmaksu-kohustuse kohta ilma tähtsusetä. Nende seaduste eeskirjadest järgneb, et tempelmaksu alla käib iga juriidiline toiming, millega sünnitatakse iseseisev juriidiline vahekord, olgugi et mitmed toimingud on väljendatud ühes ja samas dokumendis. Ja ümberpöörduvalt, et ühe ainsa juriidilise vahekorra tekitava toimingu koosseisu-osalid moodustavad kõrvaltingimused, kui niisugused, ei kuulu eraldi tempelmaksustamisele.

Pandi-õiguse sünnitava lepingu — pandilepingu — all mõeldakse niisugust kokkulepet, mille järele võlauskuja õigus kinnitatakse asi-õigusena võlgniku vara peale (B. E. S. § 1335; Laevakinnistusseadus § 1). Säärast pantimist, kui ta sünnib, nagu see Laevakinnistusseaduses ette nähtud, ilma panditud vara valdamise üleandmiseta, nimetatakse hüpoteegiks (B. E. S. § 1336; Laevakinnistusseadus § 5).

Pantimise eelduseks on teatava õiguse olemasolemine, mida pandilevõetud vara kindlustab (B. E. S. § 1337), ja Pandi-õigus esineb kõrvalõigusena, mille maksvus sõltub pandiga kindlustatud pea-õiguse maksvusest (B. E. S. § 1339). Sisaldub pea-õigust tekitavas lepingus ühtlasi ka selle õiguse pandiga kindlustamise tingimus, siis on tegemist vastava peatoimingu koosseisu-osalde moodustamisega, aga mitte kahe, ühes toi-

mingus sisalduva iseseisva juriidilise toiminguga, sest et sellest lepingust järgneb ainult üks juriidiline vahekord, nimelt panditingimusega — kui pea-kokkulepet täiendava kõrvaltingimusega — kindlustatud juriidiline vahekord.

Säärase toimingu tempelmaksustamise viis on otsekohe ette nähtud Tempeltariifi § 9./17. p. 1. Viimane käsib tempelmaksu võtta pantimise pealt $\frac{2}{10}\%$ suuruses „kindlustatud võlast“, s. o. just samal määral ($\frac{2}{10}\%$) ja samal viisil (võlasummast) kui kinnistamata võlakohustuse pealt (Tempeltariifi § 27/16), millest kahtlemata järgneb, et iga võlauskuja õiguse sünnitava võlakohustuse pealt — olenemata sellest, kas see õigus pandiga kindlustatud on või mitte — tuleb võtta tempelmaksu $\frac{2}{10}\%$ võlasummast — esimesel juhtumisel Tempeltariifi § 9./17. p. 1. ja teisel sama tariifi § 27./16. põhjal.

(R. Üld-os. t. nr. 35 — 1925. a.).

Administratiiv-osakond.

Kas aktsiaseltsi asutajate poolt väljaantud ajutised tunnistused käivad tempelmaksu alla? kui käivad, siis missuguses korras ning määras ja kes vastutavad tempelmaksu-kohustuste kohta käivate määruste rikkumise korral?

Väärtpaberite ajutiste tunnistuste tempelmaksustamine ja ajutiste tunnistuste pealt võetav tempelmaksu-määr on ette nähtud Riigi Teatajas nr. 14./15.—1920. a. väljaantud seaduses nr. 72 (Seadus Tempeltariifi muutmise kohta). Nimetatud seadusega on tempelmaks ajutiste tunnistuste pealt kindlaks määratud Tempelmaksu-seadustiku juurde kuuluva Tempeltariifi täiendamise teel, ja sellepärast tuleb Tempelmaksu-seaduse § 1. põhjal selle tempelmaksu-kohustuse mittetäitmise korral tempelmaksu-trahvi määrata Tempelmaksu-seaduse määruste alusel. Vene Tempelmaksu-seadust võib tarvitusele võtta ainult abi-

Kohtute 1924. a.

Kohtupalati aruanne kriminaal- ja

Kriminaal osakond.

Otsustamata l. jaan. 1923. a.	Juurde tulnud aru- ande aastal	Kokku oli asju 1924. a.	Apellatsiooniasjad					Üleüldse otsusta- tud apellatsioon- asju	Eraasjad			Üleüldse otsustatud eraasju	Üldkogule üleantud asju
			Kinnitatud otsusi	Osaliselt muudetud otsusi	Õigeksmõistvaid otsusi (1. astmes oli süüdim. otsusi)	Erastüüdistuses leppinud ja apellatsioon- kaebuslatsioon- test loobunud	Erakaebusi rahuldatud		Erakaebusi tagajärjeta jäävad	Muid eraasju otsustatud			
207	688	895	388	75	53	31	547	18	67	14	99	2	

Aruanne kriminaal-asjade liikumise üle Rahu-

Kohtuasutuste nimetus	Otsustamata 1924. aastaks					Juurde tulnud 1924. aastal					Kokku oli asju 1924. a.	Kriminaal- ajadest al- guse saa- nund	Istungite arv		
	Nendes oli kohtualuseid					Nendes oli kohtualuseid									
	Vabadu- ses		Vahi all			Vabadu- ses		Vahi all							
	Asjade arv	Meeste- rahvaid	Nai- ste- rahvaid	Meeste- rahvaid	Nai- ste- rahvaid	Asjade arv 1924. a.	Meeste- rahvaid	Nai- ste- rahvaid	Meeste- rahvaid	Nai- ste- rahvaid				Süüdistusak- tide järele	Erakaebe korras
Tallinna-Haapsalu Rahukog.	142	208	31	22	2	1959	655	52	396	19	2101	819	58	222	177
Tartu-Võru	39	31	11	20	1	1654	1068	201	275	40	1693	495	30	355	160
Rakvere-Paide	611	273	47	9	1	1300	430	47	118	12	1911	710	22	170	126
Viljandi-Pärnu	47	51	10	5	—	783	535	80	87	9	830	245	11	86	80
Kokku	839	563	99	56	4	5696	2688	380	876	80	6535	2269	121	833	543

Aruanne tsiviil- ja administratiiv-asjade liikumise üle

Kohhtuasutuste nimetus.	Otsustamata 1924. a.	Juurde tulnud 1924. a.					Kokku oli asju 1924. a.	Otsustatud 1924. a.						
		Nõudmiskorras	Täitmiskorras	Hoinkorras	Erakaebustes	Kokku		Nõudmiskorras	Täitmiskorras	Hotukorras	Erakaebustes ja eratoimetustes	Leppimise teel otsus- tatud asju	Asjatoimetusi ära lõpetatud	Kokku otsustatud ja lõpetatud asju
Tallinna-Haapsalu Rahukogu	1498	1265	1661	710	30	3666	5164	994	1661	733	36	22	258	3704
Tartu-Võru	1560	928	423	411	13	1775	3335	480	423	493	11	50	154	1611
Rakvere-Paide	607	375	251	129	262	1017	1624	221	254	310	87	5	138	1015
Viljandi-Pärnu	208	469	203	260	20	952	1160	383	203	216	17	7	134	960
Kokku	3873	3037	2538	1510	325	7410	11283	2078	2541	1752	151	84	684	7290

tegevuse arvustik.

tsiviilasjade liikumise kohta 1924. aastal.

T s i v i i l - o s a k o n d .														
Edasi kaebatud kas- satsioonid korras	Kokku otsustatud asju 1924. a.	Otsustamata 1. jaan. 1925 a.	Otsustamata 1. jaan. 1924. a.	Juurde tulnud aru- ande aastal	Kokku oli asju 1924. a.	Apellatsioonid asjad			Eraasjad		Ületõlde otsustatud asju	Edasi kaebatud kas- satsioonid korras	Otsustamata 1. jaan. 1925. a.	
						Kinnitatud otsusi	Osaliselt muu- detud otsusi	Tühistatud otsusi	Erakaebusi ra- huldatud	Erakaebusi ra- huldamata				
195	648	247	740	899	1639	181	39	79	180	181	660	105	979	

kogudes kui I astme kohtutes 1924. aastal.

Toimetuses olnud as- jadest on 1924. aastal						Kokku otsustatud asju	Asjade arv milledes kaebused järgnenud		Otsustamata 1925. aastaks						Otsustamata jäänud as- jades vältas toimetus			
Ara lõpetatud							Apellatsioon- kaebused	Erakaebused	Asjade arv		Nendes oli kohtualuseid				Kuni 3 kuuni	Kuni 6 kuuni	Kuni 1 aastani	Üle aasta
Kr. Kp. S. § 277 korras	Kr. Kp. S. § 523 korras	Kr. Kp. S. § 852 korras	Kokku	Otsustatud kohtuistungitel	Kokku				Sisulisi	Kr. Kp. S. § 277 ja t. järele	Vabaduses		Vahi all					
											Meeste- rahvaid	Naiste- rahvaid	Meeste- rahvaid	Naiste- rahvaid				
966	148	45	1159	772	1931	196	11	144	26	153	12	36	—	138	24	7	1	
942	224	3	1169	493	1662	82	4	31	—	42	5	7	—	—	1	—	—	
678	344	36	1058	607	1665	81	2	217	29	225	29	42	5	109	76	52	9	
437	58	40	535	217	752	49	2	78	—	89	18	18	—	56	7	12	3	
3023	774	124	3921	2089	6010	408	19	470	55	509	64	103	5	303	108	71	13	

Rahukogudes, kui I astme kohtutes 1924. aastal.

Otsustamata 1925. a.	1924. a. otsustatud asju					Kaebusi antud esitamiseks Kohtupalatisse			Administratiiv-asjad						Põhikirjade regis- treerimis-asjad				
	Eraoisustega	Kõige nõudm. rahuldamisega	Nõudm. osalis- rahuldamisega	Nõudm. tagasi- lükamisega	Kokku	Nõudjate poolt	Kostjate poolt	Erakaebusi	Otsustamata 1924. a.	Juurde tulnud 1924. a.	Kokku oli asju 1924. a.	Otsustatud 1924. a.	Otsustamata 1925. a.	Kaebusi antud kõrgem. kohtusse	Otsustamata 1924. a.	Juurde tulnud 1924. a.	Kokku oli asju 1924. a.	Otsustatud 1924. a.	Otsustamata 1925. a.
1460	884	618	85	176	103	93	109	29	85	114	92	22	20	11	300	311	299	12	
1724	708	673	92	138	66	68	65	61	137	198	88	110	21	—	231	231	204	27	
609	358	486	34	78	15	19	39	55	72	127	88	39	28	—	198	198	186	12	
200	236	418	60	105	60	63	29	13	63	76	71	5	27	1	221	222	213	9	
3993	2186	2195	271	497	244	243	242	158	357	515	339	176	96	12	950	962	902	60	

Aruanne kriminaal-asjade liikumise üle Rahu.

Kohtuasutuste nimetus.	Otsustamata 1924. aastaks.	Juurde tulnud 1924 aastal	Kokku oli asju 1924. a.	Otsustatud 1924.									
				Apellatsiooni asju				Eraasju		Kassatsiooni asju			
				I astme kohtu otsused kinnitatud	I astme kohtu otsused tühistatud ehk ära muudetud	Äralõpetatud	Kokku	Rahuldatud	Rahuldamata	Kinnitatud	Tühistatud	Äralõpetatud	Kokku era- ja kass.-asju
Tallinna-Haapsalu Rahukogu	587	1840	2427	1181	508	229	1918	53	57	24	11	2	147
Tartu-Võru	234	1786	2020	934	495	133	1562	24	36	48	22	8	138
Rakvere-Paide	226	825	1051	461	221	75	757	16	21	13	2	—	52
Viljandi-Pärnu	196	773	969	430	245	79	754	14	17	3	—	1	35
Kokku	1243	5224	6467	3006	1469	516	4991	107	131	88	35	11	372

Aruanne tsiviil-asjade liikumise üle Rahu.

Kohtuasutuste nimetus	Otsustamata 1924. aastaks	Juurde tulnud 1924. aastal	Kokku asju 1924. a.	Otsustatud			
				Apellatsiooni asju			
				Edasikaebatud otsusi kinnitatud	Edasikaebatud otsusi muudetud ehk tühistatud	Lõpetatud	Kokku
Tallinna-Haapsalu Rahukogu . . .	626	1785	2411	1033	509	249	1791
Tartu-Võru	403	1491	1894	591	353	134	1078
Rakvere-Paide	165	605	770	287	200	42	529
Viljandi-Pärnu	77	755	832	370	188	28	586
Kokku .	1271	4636	5907	2281	1250	453	3984

kogudes, kui II astme kohtutes 1924. aastal.

aastal			Otsustatud asjades võlts toimetus.				Otsustamata 1925. aastaks.	Asjade arv, milles on antud kasats. kaebused		Kohtualuste arv					
Seismapandud asju	Muid asju	Kokku otsustatud asju	Kuni 3 kuuni	Kuni 6 kuuni	Kuni 1 aastani	Üle 1 aasta		Kaebused	Protestid	Kelle kohta II astme kohtu otsused on seadusjõusse astunud			Seismapandud asju	Kõik kokku	Shüdimõistetud kohtualustest alaealisi 10-17 a. vanaduses
4	—	2069	720	829	420	100	358	310	—	1312	565	94	4	1975	15
7	—	1707	1451	218	35	3	313	241	—	938	675	103	9	1725	—
10	—	819	446	267	84	22	232	74	—	467	252	101	10	830	9
3	—	792	537	161	52	42	177	121	2	421	281	77	1	780	7
24	—	5387	3154	1475	591	167	1080	746	2	3138	1773	375	24	5310	31

kogudes, kui II astme kohtutes 1924. aastal.

1924. aastal.					Asjade arv, milles on edasi kaebatud kasat-siooni koht.	Otsustamata 1925. aastaks	Märkused
Eraasju		Muid asju	Seismapandud asju	Kõik kokku			
Rahuldatud	Rahuldamata						
106	138	—	55	2090	253	321	
86	82	—	26	1272	117	622	
33	48	3	16	629	63	141	
106	69	3	10	774	130	58	
331	337	6	107	4765	563	1142	

Tallinna-Haapsalu Rahukogu ringkonna

Jaoskonna nimetus	Lõpetamata 1924. aastaks				Juurde tulnud 1924. aastal						Kokku toimetusi 1924. a.	Uurimistoimetused vältasid				
	Toimetusi	Nendes vastutu- sele võetuid	Nendes toime- tustes vastutu- sele võetutest oli vahil all		Toimetusi	Nendes vastutu- sele võetuid	Nende hulgas alaealisi kuni 17. aastani	Nendes toime- tustes vastutu- sele võetutest oli vahil all		Kuni 1 kuuni		Kuni 3 kuuni	Kuni 6 kuuni	Kuni 1 aastani	Üle 1 aasta	
			meest	naist				meest	naist							
Tallinna tähts. asj. 1. jsk. kohtu-uuriija	11	11	—	—	15	49	—	18	13	26	5	9	1	1	10	
" " " 2. " " "	7	4	2	—	21	209	—	88	11	28	6	7	5	5	5	
" " " 3. " " "	—	—	—	—	11	3	—	—	—	11	1	1	—	2	7	
Tallinna 1. jaoskonna kohtu-uuriija	196	45	11	1	335	180	13	71	2	531	25	57	82	169	198	
" 2. " " " "	46	7	1	—	206	97	4	44	2	252	110	69	31	26	16	
" 3. " " " "	48	26	12	—	148	78	1	48	3	196	50	54	35	39	18	
" 4. " " " "	50	23	2	—	203	102	—	33	2	253	50	69	71	49	14	
" 5. " " " "	54	15	2	1	155	114	4	44	1	209	98	54	20	10	27	
" 6. " " " "	136	29	5	—	137	119	—	43	5	273	28	47	34	70	94	
Harjumaa 1. jaoskonna kohtu-uuriija	198	16	7	1	230	196	5	80	4	428	19	61	55	94	199	
" 2. " " " "	102	29	5	—	162	138	8	54	2	264	53	78	35	35	63	
Läänemaa 1. " " " "	47	7	1	—	116	49	1	9	1	163	24	54	44	24	17	
" 2. " " " "	59	19	2	—	118	70	—	17	5	177	11	59	62	33	12	
Saaremaa " " " "	21	2	1	—	179	130	31	42	3	200	91	85	18	4	2	
Hiiumaa " " " "	—	—	—	—	69	50	—	8	—	69	16	15	18	17	3	
Kokku	975	233	51	3	2105	1584	67	599	54	3080	587	719	511	578	685	

Tartu-Võru Rahukogu ringkonna

Tartu tähtsamate asjade kohtu-uuriija	13	2	—	—	17	93	—	60	7	30	3	2	8	4	13
" 1. jsk. kohtu-uuriija	73	7	—	—	169	89	7	23	—	242	75	58	43	52	14
" 2. " " " " " "	36	8	—	—	134	93	4	32	6	170	59	52	26	25	8
" 3. " " " " " "	22	4	3	—	103	53	—	11	2	125	37	41	21	21	5
" 4. " " " " " "	41	15	4	—	107	68	3	38	4	148	37	58	26	21	6
" 5. " " " " " "	41	9	2	—	183	125	8	35	2	224	45	110	39	26	4
" 6. " " " " " "	32	18	6	2	94	54	4	21	3	126	55	35	21	5	10
Võru 1. " " " " " " "	86	26	—	—	160	55	2	29	3	246	29	74	70	44	29
" 2. " " " " " "	85	15	—	—	171	98	2	16	2	256	37	73	52	49	45
Valga 1. " " " " " " "	21	4	1	—	74	56	2	19	3	95	24	28	20	7	16
" 2. " " " " " "	44	16	1	—	83	45	—	13	2	127	31	33	25	23	15
Petseri " " " " " " "	38	9	1	—	223	182	7	37	4	261	98	90	25	24	24
Kokku	532	133	18	2	1518	1011	39	334	38	2050	530	654	376	301	189

kohtu-uurijate tegevuse aruanne 1924. aastal.

Lõpetatud ja kuuluvuse järele ära saadetud			Äralõpetamiseks saadetud toimetuste arv	Täiendamiseks tagasi saadetud toimetuste arv	Lõpetamata 1925. aastaks				Uurimistoimetustes tarvitusele võetud takistusabinõud							
Prokuröriole	Rahukohtunik-kuudele	Teistele asutustele			Toimetusi	Nendes vastutusele võetuid	Nendes loime- tustes vastutu- sele võetutest on vahel all	meest	naist	Isikutunnistuse ära võtmine ja allkirja võtmine mittelakumise üle	Politsei valve alla andmine	Kämeeste vastu- tusele andmine	Nende poolt ette pandud vastutuse rahasumma suurus	Kautsjoni võtmine	Kautsjonite summa	Kodune arest
									Isikute arv			Isikute arv			Isikute arv	
15	—	6	4	2	5	13	—	—	—	2	11	—	—	—	—	33
20	—	3	6	1	5	1	—	—	12	73	1	200000	12	535000	—	99
3	—	—	3	—	8	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
268	6	22	105	45	235	43	21	2	74	29	—	—	9	1589000	—	67
166	11	7	95	8	68	9	4	—	23	28	—	—	—	—	—	46
142	14	11	77	8	29	2	2	—	21	24	1	2113275	1	101016	—	51
168	13	7	78	4	65	4	2	—	34	28	2	412350	3	174700	—	35
166	5	5	82	9	33	8	3	1	39	28	—	—	10	1428323	4	48
116	8	59	30	4	90	15	6	4	29	31	5	2166741	6	500300	—	48
207	6	26	105	10	189	47	8	2	24	43	9	331106	33	676833	—	81
188	13	10	85	4	53	11	6	—	15	40	3	275940	25	422400	—	55
102	8	30	62	19	23	7	1	—	9	20	7	2006684	3	25000	—	10
130	8	4	64	26	35	4	3	1	12	27	—	—	9	92159 50p.	—	22
183	—	3	102	18	14	3	2	—	62	18	—	—	11	180000	—	33
18	—	18	9	3	33	9	3	—	6	24	17	—	—	—	—	5
1892	92	211	907	161	885	179	61	10	360	415	56	7506095	122	5724731 50p.	4	633

kohtu-uurijate tegevuse aruanne 1924. aastal.

10	—	10	2	4	10	83	55	7	2	19	6	950000	1	150000	—	67
180	2	17	114	18	43	5	1	—	24	44	2	205000	3	160000	—	23
132	9	6	73	8	23	1	—	—	19	38	2	400000	1	5000	—	50
78	8	3	41	4	36	1	1	—	15	21	4	198373	—	—	1	16
108	7	3	47	13	30	7	4	1	15	20	2	302000	2	25000	—	44
187	2	3	107	11	32	2	2	—	45	45	1	—	2	325000	—	41
87	5	12	47	14	22	5	4	—	20	24	2	300000	9	490000	—	29
161	14	19	84	42	52	4	2	—	17	64	3	110000	2	7000	—	35
198	9	9	128	32	40	2	1	—	23	42	9	620000	7	68054 50p.	—	22
65	9	2	33	8	19	7	1	—	25	11	2	100000	—	—	—	21
84	7	14	54	7	22	2	—	—	13	10	4	3677670	—	—	—	10
205	10	10	117	55	36	10	5	—	66	54	11	2430300	17	1875690	—	51
1495	82	108	847	216	365	129	76	8	284	392	48	9293343	44	3105744 50p.	1	409

Rakvere-Paide Rahukogu ringkonna

Jaoskonna nimetus	Lõp etamata 1924. aastaks				Juurde tulnud 1924. aastal				Kokku toimetusi 1924. a.	Uurimistoimetused vältasid					
	Toimetusi	Nendes vastutu- sele võetud	Nendes toime- tustes vastutu- sele võetutest oli vahi all		Toimetusi	Nendes vastutu- sele võetud	Nende hulgas alaealisi kuni 17 aastani			Nendes toime- tustes vastutu- sele võetutest oli vahi all	Kuni 1 kuuni	Kuni 3 kuuni	Kuni 6 kuuni	Kuni 1 aastani	Üle 1 aasta
			meest	naist			meest	naist							
Narva 1. jsk. kohtu-uuriija	28	7	7	—	149	80	—	13	—	177	127	65	27	17	11
„ 2. „ „ „	21	3	1	—	114	52	4	19	1	135	87	62	18	18	10
Jõhvi „ „ „	29	4	1	—	156	107	—	22	2	185	101	88	28	18	6
Rakvere 1. „ „ „	28	3	1	—	218	95	—	36	3	246	125	123	63	25	36
„ 2. „ „ „	36	22	3	—	132	83	2	29	5	168	84	75	29	17	17
Tapa „ „ „	24	17	—	—	212	85	8	27	1	236	213	46	9	8	5
Paide „ „ „	59	31	2	—	201	118	—	31	2	260	153	100	45	23	31
Kokku .	225	87	15	—	1182	620	14	177	14	1407	890	559	219	126	116

Viljandi-Pärnu Rahukogu ringkonna kohtu-

Viljandi 1. jsk. kohtu-uuriija	57	17	2	—	154	83	—	43	2	211	30	60	70	35	16
„ 2. „ „ „	69	35	10	2	277	101	7	38	9	346	97	111	74	47	17
Pärnu 1. „ „ „	60	17	5	—	199	102	5	27	3	259	91	74	39	31	24
„ 2. „ „ „	36	26	—	—	103	46	16	7	1	139	26	45	30	27	11
„ 3. „ „ „	81	14	—	—	176	152	1	31	1	257	53	78	75	46	5
Kokku .	303	109	17	2	909	484	29	146	16	1212	297	368	288	186	73

kohtu-uurijate tegevuse aruanne 1924. aastal.

Lõpetatud ja kuuluvuse järele ära saadetud			Äralõpetamiseks saadetud toimetuste arv	Täiendamiseks tagasi saadetud toimetuste arv	Lõpetamata 1925. aastaks				Uurimistoimetustes tarvitusele võetud takistusabinõud							
Prokurörile	Rahukohtunik-kuudele	Teistele asutustele			Toimetusi	Nendes vastutusele võetud	Nendes toimetustes vastutusele võetust on vahi all	meest	naist	Isikute arv	Isikutunnistuse äravõtmine ja alkürja võtmine mittelahkkuuse üle	Politsei valve alla andmine	Kämeeste vastutusele andmine	Nende poolt ette pandud vastutuse raskussumma suurus	Kautsjoni võtmine	Kautsjonite summa
137	13	18	52	44	9	1	—	—	12	80	—	50000	1	—	—	17
112	8	4	55	26	11	4	1	—	6	25	3	3780000	1	880000	—	17
138	4	30	75	14	13	1	—	—	15	32	22	1865100	—	—	—	23
129	28	25	71	5	64	13	6	—	36	26	—	—	2	35000	—	32
116	11	17	66	14	24	8	6	—	25	17	2	60000	1	12000	—	41
199	16	12	120	16	9	8	6	—	25	20	—	—	8	62040	—	16
195	23	24	91	50	18	8	3	—	46	78	3	300000	1	10000	5	38
1026	103	130	530	169	148	43	22	—	165	278	30	6055100	14	999040	5	184

uurijate tegevuse aruanne 1924. aastal.

141	4	17	64	36	49	13	2	1	24	60	—	—	18	226000	—	49
228	5	12	103	62	101	35	4	1	42	63	1	500000	8	509827	—	63
195	16	15	99	34	33	13	2	—	116	41	—	—	3	540000	—	45
89	1	4	43	18	45	7	3	—	65	47	8	4637548	11	632000	—	9
172	18	12	118	87	55	30	8	—	88	59	14	558908 [41 p.]	11	144035	—	17
825	44	60	427	237	283	98	19	2	335	270	23	5696456 [41 p.]	51	2051862	—	183

seadusena nende küsimuste lahendamisel, mis Temp. Sead. ei ole ette nähtud ja mis ei käi selle määruste vastu. Ajutiste tunnistuste pealt tempelmaksu maksmise asjus võib seepärast Vene Temp. Sead. määrustest kohaldamist leida ainult määrused, mis käivad ajutiste tunnistuste tempelmaksustamise korra kohta, sest nende maksustamine, maksumäär ja maksukohustuse täitmata jätmise järelendus on juba ette nähtud Tempelmaksu-seadustikus eneses. Ajutiste tunnistuste tempelmaksustamise kord on ette nähtud Vene Tempelm. Sead. § 55. ja 107. Vene Sead. Kogu X k. § 2174. ja 2175. järele juhivad aktsiaseltsi asju, kuni peakoosoleku poolt juhatus valitakse, seltsi asutajad ja peale selle seltsi juhatus. Neist paragrahvidest järgneb, et aktsiaseltsi asutajad esinevad seltsi esialgse juhatusena, ja sellepärast on ka loomulik, et aktsiaseltsi asutajad vastutavad tempelmaksu maksmise kohustuste kohta käivate määruste rikkumise korral kui juriidilise isiku juhatuse liikmed, s. o. Tempelmaksu-seaduse § 14. p. 3. alusel kui kogu võlgnikud ja sellest hoolimata, kas kõik asutajad liikmed säärasest toimingu on osa võtnud, mis seotud tempelmaksu-kohustuse rikkumisega, või ainult mõned neist. Tempelmaksu-seaduse § 14. p. 3. järele tuleb juriidilise isiku juhatuse liikmetele määrata tempelmaksu-trahvi maksmata jäetud tempelmaksu ühekordses, aga mitte kümnekordses summas, s. o. mitte Tempelmaksu-seaduse § 14. p.1 järele.

(R. adm. t. nr. 335^{II} — 1925. a.)

Kas Linna-volikogule 1921. a. 1. juuni seaduse nr. 44. p. 1. lit. e (R. T. nr. 48—1921. a. ette nähtud õigus, viinamüügi-kohti sulgeda, on piiratud sellega, et ta võib seda oma õigust teostada ainult sundmäärustega?

Vastus eitav.

Riigi Teatajas nr. 48—1921. a. avaldatud seaduse nr. 44. p. 1. lit. e. järele avatakse viinamüük isiklikuks tarvitamiseks ainult

seal, kus kohalik Linna-, Alevi- või Valla-nõukogu on sellega nõus. Nimetatud volikogudel on õigus selles lit. tähendatud viinamüügi kohti igal ajal sulgeda. See-sugune sulgemise õigus on ka siseminist-ril, kui viinamüügi-kohtades korra, rahu ja julgeoleku rikkumisi ette tuleb. Mis viina all tuleb mõista, on sama seaduse p. 1. lit. a. all ära tähendatud, nimelt 40% viin, liköör või naps.

Trahterite avamise kord on ette nähtud Trahteriseadustiku § 18.—23. (S. K. XII k. 2. j.). Sama seaduse § 24. ja Linna-seaduse § 108. p. 28. põhjal on Linna-volikogul õigus trahterite kohta sundmäärusi välja anda ja viimase paragrahvi p. 28. järele isegi õigus ära määrata linna osasid, kus ei ole lubatud trahteri-asutusi avada. — Trahterid võivad olla ka ilma kangete jookide müügita (Trahterisead. § 1 ja 9). Trahteriseaduse § 9. järele peab kangete jookidega kauplemine trahterites sündima Aktsiisiseadustiku määruste järele. Trahteriteks ei loeta õllepoode, kus kaubeldakse peale õlle ainult külmade söökidega (Traht. S. § 7). Viinamüügi avamise ja lõpetamise kohta trahterites ei ole veneaegsed seadused enam maksvad, vaid on maksev R. T. nr. 48—1921. a. avaldatud seaduse p. 1. lit. e. On Linna-, Alevi- või Valla-nõukogu nõusoleku avaldanud teatavas kohas viinamüügi avamiseks, annab Linna- või Maa-konna-valitsus sama seaduse p. 1. lit. e. ettenähtud korras loa viinamüügiks. Seadus ei piira loa kestust mingisuguse täht-ajaga. Otsustab aga Linna-, Alevi- või Valla-nõukogu viinamüügi-kohta sulgeda, siis lõpetatakse viinamüük otsuses ära tähendatud kohas. Arvamine, et Linna-volikogu seda oma õigust võib teostada ainult oma poolt väljaantud sundmääruste alusel, on ekslik. Kui asüda säärasele seisukohale, siis ei saaks Valla-nõukogud üldse oma nõusolekul avatud viinamüügi-kohti sulgeda, sest Valla-nõukogul ei ole õigust sundmäärusi välja anda. Seadus on aga ka Valla-nõukogudele õiguse annud

viinamüügi-kohtade sulgemiseks. Sellest tuleb järeldada, et sama seadus ei või Linna-volikogule vähem õigusi anda kui Valla-nõukogule.

(R. adm. t. nr. 1021^I — 1925. a.)

Missugune kogukond on kohustatud surnud vanemate alaealiste laste eest hoolitsema?

Vastus: See kogukond, kus on nende alaealiste laste hoolekandja alaline elukoht, kui viimane neile mõnda teist alalist elukohta ei ole määranud.

Nagu juba Riigikohus on Ulila Valla-nõukogu revisjonikaebuse asjus (22. II 1921. a., ots. nr. 19) seletanud, et kogukonna liikmeks tuleb lugeda isikuid, kelle alaline elukoht on selle kogukonna piirides, ja et kogukond alalise elukoha printsiibi järele maksusid võib võtta, siis peab ta sama printsiibi järele ka vaeseks jäänud isikute eest hoolt kandma. Surnud isikute alaealiste laste eest teotseb ja määrab nende alalise elukoha nende hoolekandja (B. E. S. § 337 ja 353).

(R. adm. t. nr. 391^I — 1925. a.)

Kas vanemad võivad oma alaealistele lastele nende alalisest elukohast lahus oleva iseseisva alalise elukoha määrata?

Vastus jaatav.

Alaealise lapse alaliseks elukohaks loetakse tema vanemate elukohta (B. E. S. § 3070), välja arvatud juhtumused, kus seaduse järele on vanemate meelevald oma laste üle piiratud (B. E. S. § 236—239), kuid vanemad võivad oma alaealistele lastele iseseisva alalise elukoha määrata (B. E. S. § 3070), näit. andes neid teise valda teenistusesse.

(R. adm. t. nr. 734^I — 1925. a.)

Kas Valla-nõukogu võib üht osa oma liikmeist eesõigustatud seisukorda seada võrreldes teiste liikmetega?

Vastus eitav.

Kõik Valla-nõukogu liikmed on üheõiguslised (v. Valla-nõukogu Val. Sead. R. T. nr. 26 — 1921. a.). Kõik Valla-nõukogu otsused, mis vastupidist väitavad, on seadusevastased. Ka ühe poliitilise rühmituse enamusesolemine Valla-nõukogus ei anna õigust Valla-nõukogu liikmete üheõigusluse printsiipi murda, näit. ühele osale päevarahasid määrata ja teisele mitte, sest kõik Eesti kodanikud on seaduse ees ühtaolised (Põhiseadus § 6).

(R. adm. t. nr. 140^I — 1925. a.)

Kas Valla-nõukogu on õigustatud kooliringkonda vähendama, keelates naabervaldadest õpilasi sellesse kooli vastu võtta?

Vastus eitav.

Koolide ülespidamise kulude kandmine on valdadele avalik kohustus ja Maakonna-valitsus on kohustatud selle järele valvama, et vallad seda kohustust täidaksid. Kui mõned vallad seda kohustust ei täida või täita ei taha, siis on Maakonna-valitsus kohustatud toimima Omav. Aj. Järelev. Sead. § 8., 4., 5., 6. ja 7. äratähendatud alustel. Kuid kooli eest mittehoolitsemine sellel määral, nagu see seaduses ette nähtud, ei või kuidagi viisi põhjuseks olla kooli uste sulgemiseks nende ees, kes õigustatud on selles koolis käima, sest Av. Algk. Sead. § 27. järele kannab säärasel juhtumusel tarvilikud kulud ajutiselt Haridusministeerium ja need kulud nõutakse pärast sisse kooli ülevalpidajalt administratiivsel teel.

(R. adm. t. nr. 602^I — 1925. a.)

Kas rüütlimõisa järele olevat kohta, mis kinnistamata kingituslepingu järele vallaomavalitsuse kasutada, võib Põllutöö-ministeerium administratiiv korras, kui Maaseaduse põhjal võõrandatud kohta, koha kasutaja käest ära võtta ja kasutada anda kolmandale isikuile, enne kui seaduslikus korras on otsustatud kingituslepingu maksuse küsimus?

Vastus eitav.

T. kooli koht ei olnud kinnistusraamatutes K. valla nimele mitte üle kantud. See koht kuulus kinnistusraamatute järele K. mõisa külge ja sellepärast oli ka Põllutöö-ministeerium õigustatud seda kohta ühes K. mõisaga Maaseaduse § 1. põhjal riigistatuks tunnistada. Enne Põllutöö-ministeeriumi korraldusi selle koha edaspidise kasutamise kohta oli ministeeriumile esitatud kingitusleping, allakirjutatud 25. II. 1876. a. K. mõisa omaniku D. D. ja K. vallavanema M. P. poolt, mille järele D. D. kinkis T. koha kasutamiseks vallale koolikohana. Maaseadusega ei ole säärased kingituslepingud mitte tühistatud ja sellepärast oleks Põllutöö-ministeerium võinud selle koha kasutamise vallalt ära võtta ainult tingimustel, mis selles lepingus ette nähtud. Lepingus § 3. on ette nähtud, et kingitud koha kasutamine lõpeb valla poolt K. kooli kadumisel. Ministeerium on ka arvanud, et kooli üleviimisega K. mõisa hoonetesse kool iseenesest on kadunud. Kuid K. vald on arvamisel, et K. valla kool ei ole kadunud ja et sellepärast ka vallal on õigus vaidluse all olevat koolikohta edasi kasutada. Et T. kooli koha kohta sõlmitud kingitusleping Maaseadusega ei ole tühistatud ja selle lepingu edasikestuse kohta Põllutöö-ministeerium ja K. vald lahkarvamisel on, siis ei või Põllutöö-ministeerium administratiiv-korras K. vallalt selle koha kasutamise õigust mitte ära võtta ja ei või kohta kasutada anda ka kolmandale isikule enne, kui seaduslikus korras on otsustatud

kingituslepingu maksuse küsimus, mis suguse küsimuse lahendamine Ts. Kp. S. § 1 põhjal peab sündima tsiviilkohtu korras. (R. adm. t. nr. 334¹—1925. a.)

Kas administratiiv-kohtu korras saab Põllutöö-ministeerium sundida kinnisvara kinnistamise luba välja andma?

Vastus eitav.

Administratiiv-kohus ei saa Põllutöö-ministeeriumi sundida kellelegi kinnistamis-luba välja andma, sest kinnistamisloa andmine ei kuulu Põllutöö-ministeeriumi administratiivsete ülesannete hulka; 1921. a. 3. jaanuari seaduse (R. T. nr. 4—1921. a.) maksamahakkamisega ei ole ju kinnisvarade omandamiseks, s. o. ka nende kinnistamiseks iseäralist administratiiv-asutuse luba üldse tarvis.

(R. adm. t. nr. 497¹—1924. a.)

Kas Alevivalitsuse poolt väljaantud voli- kirja saab küllaldaseks lugeda alevi kohtu- asjus kaebuste tõstmiseks?

Vastus eitav.

Vene Sead. ja Korr. Kogus nr. 187. — 1917. a. avaldatud Aleviseaduse § 96. p. 4. põhjal ajab Alevivalitsus alevi kohtuasju Alevi-volikogu järelevalve all. Sellest järg- neb, et alevi kohtuasjus kaebuse tõstmiseks peab ka Alevi-volikogu nõusolek olema, nagu seda ka Ts. Kp. S. § 1285. ja 1286. nõuavad.

(R. adm. t. nr. 252¹—1925. a.)

Kas võib ametnikku tema kohtu alla andmise korral ametist hoopis vabastada?

Vastus jaatav.

Kr. Kp. S. § 1100. põhjal võib amet- nikku tema kohtu alla andmise korral amet- ist ajutiselt kõrvaldada või teda ametist hoopis vabastada, kusjuures ühe või teise

abinõu tarvituselevõtmine oleneb ametniku vastu tõstetud süüdistuse raskusest ja selle iseloomust.

Vene Ajut. Valitsuse Sead. nr. 86. ja 261. § 9. põhjal algatab süüdistuse ametiasjus selle kohtuasutuse prokurör, kellele allub asja otsustamine, ja sama seaduse § 12. põhjal teatab prokurör algatatud süüdistusest ametniku vastu tema otsekohesele ülemusele või ametlikohale, kus süüdistatav teenistuses on.

(R. adm. t. nr. 935^I—1925. a.)

Kas õpetajaile tuleb tasu maksta nende ülenormi-tundide eest, mis neile lubatud anda, või ainult nende tundide eest, mis nad lubatud tundidest tegelikult annud?

Vastus: tundide eest, mis õpetajad neile lubatud tundidest tegelikult annud.

Õpetajate Palga Seaduse § 6. märkuse ja § 16. p. d. tekstist selgub, et õpetajale ei tule tasu maksta mitte nende ülenormi-tundide eest, mis temale on lubatud anda, vaid nende ülenormi-tundide eest, mille andmiseks on vastav luba ja mis tema poolt ka on antud. Nii § 6. märkus kui ka § 16. p. d. räägivad üle normi „antud tundidest“.

(R. adm. t. nr. 153^I—1925. a.)

Tsiviil-osakond.

Teenistuslepingud Eestimaa Talurahva Seaduse järele.

Eestimaa Talurahva Seaduse järele peavad teenistuslepingud sõlmitud olema kas kirjalikult ehk jälle suusõnaliselt, vähemalt kahe tunnistaja juuresolekul. Teenistuslepingul, mis suusõnaliselt ainult ühe tunnistaja juuresolekul tehtud, ehk koguni ilma tunnistajateta sõlmitud, ei ole seaduse järele

lepingu jõudu (Eestimaa Talurahva Seadus § 441). Kuid see ei tähenda veel mitte, et väljaspool seaduslikke tingimusi teenistusse astunud isik peaks palga nõudmise korral jääma ilma kohtulikust kaitsest. Kohtul tuleb niisugusel puhul poolte vahel tekkinud suhteid vaadelda ja hinnata kui faktilisi, lepinguta vahekordi, mis ette on nähtud Balti Tsiviilõiguse § 4175, millal kohus oma õiglase äranägemise järele tasu võib määrata tehtud töö ja teenistuse eest. (Riigikohtu tsiv. osak. toim. nr. 85—1925. a.).

Servituutide aegumine.

K. Tikk, J. Sõber j. t. tõstsid Põllutöeministeeriumi ja Arosaare apostl. õigeusu koguduse vastu nõude turbasoo tarvitamise õiguse (servituudi) pärast. Kohtupalat tähele pannes, et nõudjad rohkem kui kümne aasta jooksul oma õigust kasutamata olid jätnud, lükkas tagasi nende nõude, kui aegumise läbi kustunud servituudi taotluse. Riigikohtule antud kassatsiooni kaebuses palus nõudjate volinik Kohtupalati otsust tühistada Balti Tsiviilõiguse §§ 3636. ja 1292. p. 5. 3623. 3620. Liivi Talurahva Seaduse § 37., Ts. Kp. S. § 339. ja Maa-seaduse § 4. ja 6. rikkumise pärast. —

Asja ettekannet ja prokuröri arvamist ära kuulanud olles, leidis Riigikohus, et kassatsiooni kaebuse rahuldamiseks mõjuvat põhjust ei ole:

1) Balti Tsiviilõiguses on küll § 3636. põhjal maksev üldreeglina määrus, et ei aegu kinnistu (kreposti)-raamatutesse kantud õigused, kuid servituutide suhtes peab see üldreegel taganema erimääruste ees, mille järele servituudid lõpevad aegumise läbi (B. Ts. O. §§ 1265. p. 6., 1284.—1292.). Nende aegumismääruste maksvust ei saa mitte piirata, nagu kassator arvab, ainult nende servituutidega, mis veel mitte kantud ei ole kinnisturaamatutesse. Aegumismäärused ei tee sellejuures mingit vahet

(B. Ts. Õ. §§ 1265 p. 6. 1284—1292). Tuleb sellepärast arvata, et mõlemal puhul servituut kustub aegumise läbi. Kohtupalat ei ole seega mitte B. Ts. Õ. § 3636. määrusi rikkunud, kui ta aegumise läbi kustunuks luges käesoleva nõudega taotatud servituudi; 2) Liivimaa Talurahva Seaduse § 37. järele ei aegu talumaade peale ja talumaade kasuks säetud servituudid. Kuid Liivi T. S. määrused, nii palju kui nad maaoludesse puutuvad (Liivi Talurahva Seaduse teostamise määruste punkt II), ei käi endiste kroonu vallade ja mõisate maade kohta. Järjekult ei või nende suhtes mitte maksev olla Liivi Talurahva Seaduse § 37., vaid peab selle asemel Balti Tsiiviilõiguse määrustega arvestama, ja nimelt §§ 1265. p. 6. 1284.—1294., mis vastupidiselt Liivi Talurahva Seadusele ette näevad servituutide kustumist mitte-tarvitamise, s. o. aegumise läbi. Käesoleval korral on tegemist endisest kroonu mõisast lahutatud taludega ja nende heaks säetud servituutidega, mis-

pärast Kohtupalat siin ka kohaldada ei võinud Liivi Talurahva Sead. § 37.; 3) Balti Tsiiviilõiguse § 3620. ja 3623. põhjal vaidleb nõudjate volinik selle vastu, et praegusel juhtumisel mööda oleks läinud aegumise tähtaeg. Selle küsimuse lahendamine kuulub aga asja sisusse, mida kassatsiooni-kohus kohtuasutuste seaduse § 5. põhjal enam arutada ei tarvitse; 4) asjaolu, et üks nõudjatest 1922. a. vaeluse all olevast maast turbaid lõikas, on Kohtupalat oma otsuse põhistes arutanud. Kohtupalat ei ole tunnistajate sellekohaseid ütelsusi mitte võeriti seadnud ega rikkunud Ts. Kp. S. § 339.; 5) maaseaduse §§ 4. ja 6. ei katkesta ühtegi aegumist. Nimetatud paragrahvid käivad, iseenesest mõista, veel jõusolevate ja veel mitte aegumise läbi kustunute lepingute ja servituutide kohta. — Kõike seda arvesse võttes otsustas Riigikohus tagajärgeta jätta nõudjate voliniku kassatsiooni kaebuse (Riigikohtu tsiv. osak. t. nr. 106 — 1925. a.).

Vastutav toimetaja: **F. Karlson.**

Väljaandja: **Tartu Õigusteadlaste Selts.**

JURIIDILINE AJAKIRI

„ÕIGUS“

Kuues aastakäik.

Sisuks on endiselt juriidilised artiklid, kodu- ja väljamaa seadusandluse ülevaade, kodu- ja väljamaa kohtute tegevus; eriti pannakse rõhku Riigikohtu tegevuse käsitamise peale. Lisana annab „Õigus“ 1924. aasta Riigikohtu otsused. Toimetuse liikmeteks on A. Luiga, J. Lõo, R. Rāgo, M. Taevere ja O. Tief.

Lähemateks kaastöölisteks on Tartu Ülikooli õigusteaduskonna õppejõud, riigikohtunikud, vanemad kohtutegelased jne.

Aasta jooksul ilmub 8 nummert. Numbri suurus ühes lisaga 48—64 lhk. Tellimise hind kuni 1. juulini 1925. a. 400 mk. a., 200 mk. pooles a., üksik nr. 50 mk.

Alates 1. juulist 1925. a. tõstame „Õiguse“ tellimise hinda: 450 marka aastas, 250 marka pooles aastas, üksik nr. 60 mk. Kes enne 1. juulit 1925. a. tellimise ära saadab, saab 1925. aastakäigu vana hinnaga.

On veel saada ajakirja eelmisi aastakäike hinnaga (ühes lisaga): 1920. a. — 75 mk., 1921. a. — 300 mk., 1922. a. — 400 mk., 1923. a. — 400 mk. ja 1924. a. — 400 mk.

Toimetuse ja fältuse aadress: Tartu, Aia tän. nr. 35.